

ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ

ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ ἈΝΝΙΝΟΣ

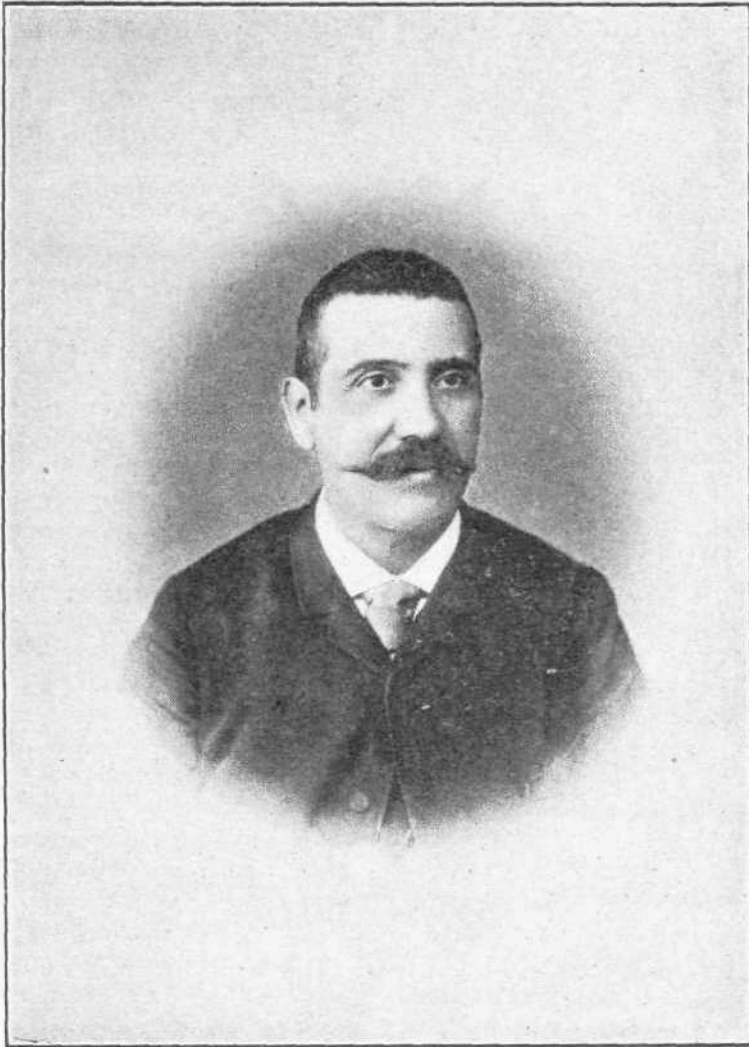
— Μπα! αὐτὸς εἶνε :

Ἦκουσα νὰ λέγῃ μετ' ἐκπλήξεως μίαν φορὰν ἕνα οἶλον μου, πρὸς τὸν ὁποῖον εἰδείξα καθ' ὁδὸν τὸν Ἄννινον, ἕνα διαβάτην κοντὸν καὶ μάλλον χονδρόν, μὲ βεπούμπλικα καταβιβασμένην μέχρις ὀφρύων, μὲ ἀπλῆν καὶ ἄνευ ἐπιδείξεως ἐνδυμασίαν, κρατοῦντα ἀφελῶς τὸ ὄψωνιόν του καὶ τὴν βάρδον του καὶ περιπατοῦντα μὲ βῆμα ἀσχολορανοῦς καὶ πολυμερῆμον οἰκογενειάρχου, — σύνολον ἐν ἐνὶ λόγῳ πολὺ ὀλίγον ἀνταποκρινόμενον πρὸς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀναπλάσσαί ἢ φαντασίᾳ τοῦ ἐντυπώσαντος εἰς τὴν ἡδονικὴν ἀνάγνωσιν τῶν Ἐδῶ κ' ἔκει ἢ ἀκούσαντος θρυλούμενον ὅτι ὁ Μπάμπης Ἄννινος εἶναι ὁ κορυφαῖος τῶν παρ' ἡμῖν μεθυγράφων.

Ἄλλ' ἢ ἐντύπωσις τοῦ ἀναρμύστου, ἢ ἐκ τῆς πρώτης καθ' ὁδὸν συναντήσεως παραγομένη, ἐξαλείφεται, καὶ ταχέως μάλιστα, ἐκ στενωτέρας μετ' αὐτοῦ σχέσεως. Ἡ βεπούμπλικα ἀποκαλύπτει μέτωπον εὐρύ, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ ρυτισμὸς ἀνευρίσκει ὅλα τῆς εὐφυΐας τὰ γνωρίσματα ἐπὶ τῆς ὁπωσοῦν βραχείας ἐκείνης μορφῆς, μὲ τὸν ἀδρόν μέλανα μύστακα, σπινθηροβαλοῦσι δύο ὀφθαλμοὶ μεγάλοι, μαῦροι, διάνοικτοι, βαθεῖς, ὀφθαλμοὶ ἐξύπνου μεγαχρῖνου, οἱ ὁποῖοι αἰωνίως μειδιῶσιν εἰρωνικῶς, ἀλλ' ἄνευ κακίας καὶ εἶνε πολλάκις ἐγγλωττότεροι τοῦ στόματος. Ἄλλ' ὅ,τι οὐδεμίαν ἀφίνει ἀμφιβολίαν περὶ τῆς πνευματικῆς ποιότητος τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ἡ συνομιλία του, πνευματώδης καὶ ιδιόρρυθμος συνομιλία, ὅσον οὐδεὶς ἄλλου τῶν παρ' ἡμῖν εὐφυολόγων, μὴ ἀγαπῶσα τὰς μακρὰς διηγήσεις οὐδὲ συζητοῦσα πολὺ εὐχαρίστως, ἀλλ' ἀποτελουμένη κυρίως ἀπὸ διακοπῶν καὶ ἐξάρσεις, ἀπὸ σοφίτης, ὡς

λέγουσι οἱ ἐπτάνησοι, ἤτοι σχόλια ἐλαφρὰ καὶ παιγνιώδη ἐπὶ τῶν λεγομένων, προκαλοῦντα ἄσθεστον τὸν γέλωτα τῶν ἀκούοντων, ἐπὶ τῶν νεύρων τῶν ὁποίων ἀσκεῖ ἰδιαιτέραν ἐπίδρασιν ἢ εὐφυΐα τοῦ Μπάμπη Ἄννινου. Λεπτὴν καὶ ἀριστοκρατικὴν αὐτὸς εἰπεῖν εὐφυΐαν, εἶνε δυνατόν νὰ χαρακτηρίσωσιν ὡς ἄσθεστον καὶ χυδαῖαν ἢ νὰ μὴ ἐννοήσωσιν καὶ διόλου οἱ μὴ ἐξησκημένοι ἢ φύσει ἀνίκανοι νὰ ἐξασκηθῶσιν εἰς τὸ ἰδιάζον θεῖλητρόν της. Διὰ τοῦτο, ἐκ τῶν ἐν τινι συναναστροφῇ φέρ' εἰπεῖν ἀκρωμένον τὸν Ἄννινον, ἂν μὴ χονδρόν τι λογοπαίγριον προξενήσῃ γενικῶν γέλωτα, ὀλίγοι γέλωσιν ἄλλ' αὐτοὶ οἱ ὀλίγοι σπανιώτατα κατόπιν ἠμποροῦν νὰ γελᾶσουν μὲ ἄλλον.

Ἄλλὰ τί λέγει λοιπὸν ὁ μάγος αὐτός; Εἰς τί συνίσταται τὸ κωμικὸν γόητρον τῆς ὀμιλίας του καὶ τί ἀνέκδοτα ἔχετε νὰ μας διηγηθῆτε, διὰ νὰ μας μεταδώσατε ὀλίγον ἐξ αὐτοῦ; — Κανέν, δυστυχῶς. Δὲν μεταγράφονται τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Ἄννινου. Ἐχουν ἐπ' αὐτῶν ὡς κόριν τινὰ πτερυγῶν πεταλούδας, ἢ ὁποῖα θὰ ἐξανεμίζετο μὲ τὸ ἐλάχιστον κίνημα. Ἐξ αὐτῶν τίποτε δὲν ἠμπορεῖς νὰ ποσπάσης καὶ νὰ το παρουσιάσης ὡς δείγμα. Δὲν εἶνε ἀνέκδοτα μεμνημένα, αὐτοτελῆ ἀποτελοῦσιν ἐν σύνολον, ἕνα τρόπον, μίαν μέθοδον. Αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ δὲν εἶνε ἴσως τίποτε καὶ μόνον

εἰς τὴν θέσιν των ἔχουν ἀξίαν πολλήν. Ἐδυνάμην ἔξαφνα νὰ σας εἶπω ὅτι μίαν φορὰν γάνων διαρκῶς εἰς τὰ διάφορα παιγνίδια τὰ ὁποῖα ἐδοκίμασαν ἀλληλοδιαδόχως εἰς μίαν συναναστροφῇ, ὁ Ἄννινος ἠκούσθη λέγων :

— Ὅ,τι νὰ παίξω... ὅ,τι νὰ παίξω... πιανοφόρτε νὰ παίξω, θὰ γίξω.

Ἄλλὰ τί πρὸς τοῦτο; Ποῖαν ἰδέαν θὰ εἶδεν περὶ τοῦ συνόλου καὶ πῶς θὰ ἐχαρακτήριζα τὸ εἶδος τῆς εὐφυλογίας του, ἄνευ τῶν πολλῶν ὁμοειδῶν, τῶν μικρῶν ἐκείνων καὶ ἰδιαιτέρων, μὲ τὰ ὁποῖα γελῶμεν περισσότερον ἔξαφνα τῶν ματαίων ἐκείνων

ἀποπειρῶν τοῦ πρὸς χρωματισμὸν λογοπαίγνιου, ἐξ ὧν προκύπτει ὡς τις εὐσυνειδήτος ἀποτυχία ἢ παραδοξολογία τῶν λέξεων, τῆς στιγμῆς κατὰ τὴν ὁποίαν ἐκστομίζονται, τοῦ τόνου δι' οὗ προφέρει ὁ,τι θέλει νὰ καταστήσῃ κωμικὸν καὶ τοῦ σιγηλοῦ γέλωτος, τοῦ οἰονεὶ παιδικοῦ, δι' οὗ ὁ ἴδιος κατόπι συνοδεύει τὴν ἐπιτυχίαν του καὶ περισσότερον τὴν ἀποτυχίαν του.

Εἶνε τὸ ἴδιον ὡς ἂν ἤθελα νὰ ποσπάσω ἐν ἡ δύο λογοπαίγνια, ἐκ τοῦ ἀνεώτου θησαυροῦ τοῦ ἐβδομαδιαίου Ἄστεως, διὰ νὰ δείξω τὸν τρόπον δι' οὗ ὡς Ἀββακούμ, ὡς Στρεψιάδης, ἢ ὡς Ἡρώδης ὁ Ἀττικὸς, ὁ πολυώνυμος τοῦ λογοπαίγνιου Ζεύς, ἐπραγματεύθη μεθυραφικῶς τὰ κυριότερα πολιτικά, κοινωνικά καὶ φιλολογικὰ γεγονότα. Μόνον ὁ ἀναγνώστης τῶν ἄρθρων ἐκείνων, καὶ μάλιστα ὁ τακτικὸς, εἶνε εἰς θέσιν νὰ ἐκτιμῆσθαι τὴν ὅλως ἰδιόζουσαν θέσιν, τὴν ὁποίαν κατεῖχεν ἐν αὐτοῖς τὸ λογοπαίγνιον, τὴν περιωπὴν εἰς τὴν ὁποίαν ἡ πρωτότυπος χάρις καὶ ἡ εὐφυΐα τοῦ μεθυραφου εἶχεν ἀναθεῖσθαι τὴν ἀσημαντὸν ταύτην φιλολογικὴν παιδιάν, τὸν παράδοξον καὶ δυσκολώτατον ὀργανισμὸν τῶν ἐκθέσεων ἐκείνων, ὁμοίας τῶν ὁποίων οὔτε ἑλληνικὰς οὔτε ξένας γνωρίζω, ἐν αἷς μία ἔννοια ἐπαμφοτερίζουσα ἐτίθετο κατ' ἀρχὰς ὡς βῆσις λογοπαίγνιου, προβαίνοντος εἴτα ἐξελεγκτικῶς, ὥστε ὅλα τὰ λογοπαίγνια νὰ πορρέωσιν ἐκ μιᾶς ἀρχῆς. Ὡς παράδειγμα καθιστῶν ἀπτοτέρων τὴν ἰδέαν μου, ἡμπορῶ νὰ ὑπομνήσω τὸ ἐξαιρετικὸν ἐκεῖνο ἄρθρον τὸ περιγράφον τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑποδοχὴν τοῦ Αυτοκράτορος Γουλιέλμου, ἢ τὸ ἄλλο ἐκεῖνο περὶ τοῦ νομαίντου Μπίσωπ, ἢ τὴν συνέντευξιν μετὰ τινος χοιροδαστοῦ. Ἀλλὰ καὶ πόσα θὰ εἰδύνατό τις ἄρα γε νὰ πορρήψῃ ἐκ τῆς θαυμασίας ἐκείνης παραγωγῆς τῶν τελευταίων ἐτῶν τοῦ Ἀσμοδαίου καὶ τῶν πρώτων τοῦ Ἄστεως, ἢ ὁποία ἐπὶ τοσοῦτο κατέτερεψε τὸ ἀθηναϊκὸν κοινόν, καταστήσῃ αὐτὸ τόσῳ δύσκολον πρὸς τὰς ἀμφιβόλους εὐφυσιολογίας τῶν κατόπιν ἐκδοθέντων σατυρικῶν φύλλων καὶ ἢ ὁποία μετὰ τῶν ὁμοειδῶν εὐτραπέλων διηγημάτων του καὶ τῶν σκηναίων του ἔργων ἀνέδειξε τὸν μοναδικὸν αὐτῆς ἐργάτην ἐνα τῶν σκηπητοῦχων τοῦ ἀθηναϊκοῦ γέλωτος, μετὰ τοῦ Σουρῆ, τοῦ Παντοπούλου καὶ τοῦ Θέμου Ἄννινου; Ὅπως ὁ σατυρικὸς μας ποιητὴς, ὁ κωμικὸς καλλιτέχνης καὶ ὁ γελοιογράφος, ὁ συγγενὴς καὶ ἐπὶ μακρὸν συνεργάτης, οὕτω καὶ ὁ Χαραλάμπης Ἄννινος, ὁ συντάκτης τοῦ Ἄστεως καὶ συγγραφεὺς τοῦ Ἐδῶ κ' ἐκεῖ, ἀνεδείχθη εἰς τὸ εἶδος τοῦ μοναδικῆς καὶ ἀπέμεινεν ἀμίμητος. Οὔτε αἱ γνώσεις του, οὔτε τὰ σοβαρὰ του μελετήματα κατέστησαν αὐτὸν φυσιογνωμίαν μεμονωμένην ἐν τῇ φιλολογίᾳ μας, ὅσον τὸ πνεῦμα, τὸ παράδοξον ἐκεῖνο πνεῦμα, δι' οὗ τὸν ἐπροίκισεν ἡ φύσις καὶ δι' οὗ ἐγενῆ νάρτύση ὁ,τι ἀπέρρευεν ἐκ τῆς χαριτωμένης γραφίδος του.

Μολονότι μία ἀπλή σκιαγραφία τοῦ ἀνδρὸς δὲν εἶνε κατὰλληλος διὰ νὰ ἐκτιμηθῇ μετὰ τῆς δεούσης εὐρύτητος τὸ ἔργον του, πρέπει, μεθ' ὅσα εἶπα, νὰ προσθέσω ἐνταῦθα ὡς ἐν παρόδῳ ὅτι τὰ γραφόμενα τοῦ Ἄννινου χαρακτηρίζε: χάρις τις καὶ ἀνθρωπότης,

ὅλως ἐπτανθησὶ καὶ κομψότης ὕψους καὶ γλαφυρότης εὐσυνειδήτος. Ὁ Ἄννινος, παλαιὸς ἤδη δημοσιογράφος, εἶνε εἰς ἐξ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι διὰ νεωτεριστικῆς προσπάθειας, ὄχι ἀγόνου, προσέδωκαν εἰς τὴν σοβαρὰν καὶ αὐγμυρὰν τοῦ τότε καιροῦ δημοσιογραφίαν, τὸν κομψὸν καὶ εὐχαριν τύπον, τὸν ὁποῖον ἔχει σήμερον. Τὰς Πιννακίδας τῆς Ἐφημερίδος, ἧς διετέλεσεν ἀρχισυντάκτης μέχρι τοῦ 1885, τὰς ὁποίας ἐρρόφρων καθεκάστην οἱ φιλόκαλοι Ἀθηναῖοι μεθ' ἡδονῆς ἀλθσημονήτου, δὲν ἐδυνήθη βεβαίως κανεὶς μέχρι σήμερον νὰ πομιμηθῇ; ἀλλὰ τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι ἐφ' ὅλων τῶν νεαρῶν καλῶν, τῶν σήμερον δρώντων, ἡ ἐπίδρασις τῶν ὑπῆρξε μεγάλη, ὥστε νὰ δοθῇ ἡ τάσις ἢ διαπλάσασα τὴν σημερινὴν εὐέλπιδα χρονογραφίαν, ἐκ τῆς ὁποίας ἂν δὲν τέρπεσαι, τουλάχιστον δὲν ἀνίσχῃ. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ σοβαρώτερα τοῦ ἄρθρου ὁ Ἄννινος ἀπέφυγε τὴν ξηρότητα, τὴν σχολαστικότητα καὶ τὸν δογματισμὸν, ἐξ ὧν ἐβρίθον τότε αἱ στήλαι τῶν ἐφημερίδων αἱ σοβαραὶ, διὰ τὰς ὁποίας μία χαριτολογία ἦτο ἐγκλημα ἀσυγκρίτως βαρύτερον πολιτικῆς προδοσίας, προετίμησε δὲ τὴν χάριν, καὶ τὸ σκῶμμα, καὶ τὴν σάτυρον καὶ συνεπῆς πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ φύσιν—διὸ καὶ ἐπέτυχε—καὶ κινηθεὶς ἐκ τῶν παρδειγμάτων τῶν ξένων φιλολογίων, πρὸς τὰς ὁποίας νεώτατος ἤδη εἶχεν οἰκειότητα.

Ὁ Χαραλάμπης Ἄννινος εἶνε ἤδη ἀνὴρ μεσηλῆς, γεννηθεὶς ἐν Ἀργοστολίῳ τῷ 1852, ἐκ τῆς ἀρχαίας καὶ πολυσχιδοῦς κερραλληνικῆς οἰκογενείας τῶν Ἄννινων, τὴν ὁποίαν τιμᾷ. Ἐπὶ τοῦ ἀκανονίστου ἀλλὰ συμπαθεστάτου προσώπου του φέρεται ἀποτυπωμένα ὅλα τὰ ἔγνη, εὐδιάγνωστα διὰ τὸν ἡσκημένον ὀρθαλμὸν, νεότητος πλήρους περιπετειῶν καὶ στερήσεων, συγχρόνως δὲ καὶ πρώτων λυρικῶν ὀρμών, αἱ ὁποῖαι ἐξέπεσαν εἰς στίγους καθαρολόγους καὶ ρομαντικούς, ἀληθῆ νεανικὰ ὀλισθήματα, τινὲς τῶν ὁποίων καὶ διεκρίθησαν εἰς τοὺς τότε διαγωνισμοὺς, σταλέντες ἐκ Κερραλληνίας,—τὸ διηγείται γελῶν τὸ ἀνέκδοτον τοῦτο ὁ κ. Ἄννινος,—ὑπὸ φράκελλον φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν «Ὁ τελώνης Κερραλληνίας πρὸς τὸν Πρύτανιν τοῦ Πανεπιστημίου» καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ τελωνεῖου ὡς ἐπίσημον ἔγγρανον, διὰ νὰ οἰκονομήσῃ τὰ δυσοικονομήματα τότε ταχυδρομικὰ ὁ ἐπιστέλλων. Μόνον ἀφ' ἧς ἔγραψεν ἐν τῷ Νεολόγῳ Ἀθηνῶν, οὗ διετέλεσε συντάκτης ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἐκδόσεως μέχρι τέλους, τὸ πολυκροτὸν ἐκεῖνο ἄρθρον Ἡ Ἀγία Ρωσσία, περὶ τοῦ ὁποίου ἐγένετο λόγος καὶ ἐν τῇ Βουλῇ, τὰ δὲ φύλλα τοῦ Νεολόγου ἐπωλήθησαν εἰς μυθώδεις τιμὰς, ἐξησράλισε τὴν δημοσιογραφικὴν του φήμην καὶ τὸ μέλλον του. Ἐκτοτε αἱ Κυβερνήσεις τὸν περιεποιήθησαν διὰ δημοσίων θέσεων καὶ ἡ γραφὴς του συνεργάσθη ἐπ' ἀμοιβῆς εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ σημαντικὰ ἡμερήσια ἢ φιλολογικὰ φύλλα τῶν Ἀθηνῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἡ Ἐστία ἐτιμῆθη διὰ τῶν περισσοτέρων αὐτοῦ φιλολογικῶν προϊόντων.

Ἐκ τῆς μακρῆς ταύτης καὶ πολυποικίλου δράσεως, δὲν ἀπεκόμισε μὲν χρήματα, ὡς οὐδεὶς τῶν δι' ἀμολύντου γραφίδος ἐργασθέντων παρ' ἡμῖν, καὶ μὴ ἐπαιτούντων ἐν ὀνόματι τῆς φιλολογίας καὶ τῆς

τέχνης, κατέστη ὁμως λόγιος ἐκ τῶν γνωριμωτέρων καὶ μία τῶν μάλλον ἀγαπητῶν ἀθηναϊκῶν φυσιογνωμιῶν. Σήμερον διευθύνει τὸν Παρθασσόν, τὰς ὥρας δὲ τὰς ὁποίας τῷ ἀφίνει ἐλευθέρως ὁ καταρτισμὸς τοῦ περιοδικοῦ, ἀφιεροῖ εἰς ἱστορικὰς μελέτας, σχεδιάζων τὴν Ἱστορίαν τῆς Βασιλείας τοῦ Ὀθωνος, ἢ εἰς θεατρικὰ ἔργα, διὰ τῶν ὁποίων φαίνεται προωρισμένος νὰ ἐγγύσῃ πολλὴν ζῶην εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Σκηνήν. Εἶνε ἀπλοῦς, μετριόφρων καὶ προσηνής, οὐδέποτε ἢ σπανιώτατα ὀμιλῶν περὶ ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἔργων του, ἐκ τῶν ὁποίων ὁμως δὲν φαίνεται δυσηροστημένος. Ἄλλ' ὅ,τι τὸν τιμᾷ ἐξόχως καὶ τὸν διακρίνει ἐκ τῶν ἀστικῶν αὐτοῦ προτερημάτων, εἶνε ἡ πυρετώδης ἐκείνη φιλοστοργία, μεθ' ἧς ἀνατρέφει τὰ τρία τοῦ τέκνα, ἀποτελοῦντα δι' αὐτόν, ἡσυχον οἰκογενειάρχην καὶ ξένον ἤδη τοῦ κόσμου καὶ τῶν τέρψεων του, τὸν μόνον θησαυρόν καὶ τὴν μόνην παρηγορίαν. Τὸ ἀπέριττον σπουδαστήριον τοῦ Ἄννινου, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἀραχῶνης, εἶνε πάντοτε πλήρες βιβλίων καὶ παιδιῶν. Εὐχάριστον δὲ καὶ συγκινητικόν εἶνε τὸ θέαμα πατρὸς φιλοπόνου, διακρίνοντος τὴν ἐργασίαν του πολλὰς διὰ νὰ δαψιλεύσῃ θωπεῖας εἰς τὰ μικρὰ συμπαθῆ ὄντα, τὰ ὁποῖα εἰς αὐτόν ὀρεῖλουσι τὴν ζῶην,—ἀλλὰ καὶ αὐτὸς εἰς ἐκεῖνα τὴν ἰδικὴν του ὄχι ὀλιγώτερον! . . .

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ἡ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ Ἡ ΤΕΤΡΑΦΩΝΟΣ

Ἄρ' ὅτου ἡ ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις τῆς πρωτευούσης ἀπὸ τινων ἐτῶν τελουμένη μουσικὴ μεταρρυθμισίς διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς τετραφώνου μουσικῆς ἤρχισε νὰ εὐρίσκη ἡγῶ καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας, ἐτίθη τὸ ζήτημα, ἂν ἡ ἀντικατάστασις ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς διὰ τῆς εὐρωπαϊκῆς πρέπει νὰ γίνῃ. Αἱ μέχρι τοῦδε ἐκφρασθεῖσαι γνώμαι εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀποκλειστικαὶ ὑπὲρ τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης μουσικῆς. Ἄς ἐπιτραπῇ εἰς ἐραστὴν ἀμφοτέρων νὰ ὑποβῆ εἰς τὸ κοινόν τὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου γνώμην του, συνοψιζομένην ἐν τοῖς ἐξῆς:

Ἡ μεταρρυθμισίς εἶνε καλὸν νὰ γίνῃ, ἀλλὰ ὑπὸ δύο περιορισμοῦς: 1ον ἡ βυζαντινὴ μουσικὴ νὰ μὴ περιπέσῃ εἰς ἀχρησίαν, ἀλλὰ νὰ διατηρηθῇ καὶ νὰ βελτιωθῇ ὅτι καλὸν ὑπάρχει ἐν αὐτῇ, καὶ 2ον ἐκεῖ ὅπου ἀντικαθίσταται ὑπὸ πολυφώνου μουσικῆς, αὕτη νὰ εἶνε πράγματι ἀνωτέρα τῆς προκατόχου τῆς.

Δὲν τίθεται βεβαίως ὑπὸ συζήτησιν, ὅτι ἡ εὐρωπαϊκὴ μουσικὴ εἶνε ἀνωτέρα τῆς βυζαντινῆς, ὡς καὶ πάποτε ἄλλης, εἰς τὴν ἐκφρασὴν τῶν ποικίλων ψυχικῶν διαθέσεων τοῦ ἀνθρώπου. Ἄν τυχόν ὑπάρχουσι τινὲς ἄλλως φρονούντες, βεβαίως δὲν ἔχουσι πλήρη γνωριμίαν μετ' αὐτῆς. Δὲν ἠσθάνθησαν τὸ ἡδονικὸν εἶδος τὸ ἐκ τῆς τριφῶδης τοῦ Γουλιέλμου Τέλου παραγόμενον, δὲν ἐταξείδευσαν ἐπὶ τῶν πτερῶν τῆς Παθητικῆς Σονάτας τοῦ Βεγρόβεν, δὲν ἐλκίσθησαν εἰς τὰ κύματα τῆς δαιμονίου ἁρμονίας του.

Τοῦτου θεέντος, ποῖα εἶνε ἡ ἀξία τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς; Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦτου εἶνε ἀξιοσημείωτον, ὅτι τὸ μέγιστον μέρος τῆς κοινῶνίας ἔχει ἀτελεστάτην ἰδέαν, ἢ ἀπλοῦστατα οὐδεμίαν ἔχει ἰδέαν, τοῦτο δὲ διότι τὸ μικρὸν ἐνδιαφέρον τὸ ὁποῖον θὰ εἶχον ἤδη τινὲς πρὸς τὴν μουσικὴν αὐτῶν, ἀποδεκατίζει ἢ συνήθως κακῆ αὐτῆς ἐκτέλεσις. Ἡ βυζαντινὴ μουσικὴ, περιορισμένη ἐντὸς στενῶν κανόνων στερεοῖται βεβαίως ἐντελῶς τῆς ἀπερῆντου ἐκείνης ποικιλίας εἰς τὴν ἐκφρασιν, ἧτις εἶνε τὸ προνόμιον τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς καὶ ἰδίως τῆς ἁρμονίας; δὲν σᾶς μεταφέρει εἰς ἄλλους χώρους, δὲν σᾶς μεθεῖ, δὲν σᾶς βυθίζει εἰς ὄνειροπολήσεις. Ἐντὸς ὁμως τοῦ στενοῦ αὐτοῦ κύκλου, ὅπου περιστρέφεται, ἡ βυζαντινὴ μουσικὴ εἶνε λίαν μελωδική, εἶνε γλυκεία, εἶνε ἡδονική. Ναι! ἡ βυζαντινὴ μουσικὴ δύναται νὰ τέρπῃ, ἂν δὲ συνήθως τοῦτο δὲν συμβαίη, τὸ λάθος δὲν εἶνε ἰδικόν τῆς. Εἶνε ἐνίοτε καὶ ἀρκετὰ πρωτότυπος, πάντοτε δὲ ἔχει χαρακτῆρα ἰδιαζόντως σεμνοπροεπῆ, τοῦθ' ὅπερ καθιστᾷ αὐτὴν λίαν κατὰλληλον διὰ τὸν σκοπὸν, εἰς ὃν προωρίζεται.

Ἡ βυζαντινὴ μουσικὴ κατηγορεῖται διὰ μονοτονίαν. Ἡ κατηγορία εἶνε δικαία ὅταν δὲν ἔχη χαρακτῆρα ἐντελῶς γενικόν, θὰ ἐφηρμοζέτο δὲ ἰδίως εἰς τὰ ἀργὰ, τὰ παπαδικὰ λεγόμενα, μέλη (χερουβικά, κοινωνικά . . .) Ἐξαιρέσει ὀλίγων, τὰ μέλη ταῦτα σύγκεινται ἐκ φράσεων, τῶν ὁποίων ὀλίγα διέπονται ὑπὸ ἰδέας τινός (αὗται εἶνε κοινὰ εἰς τὰ πλεῖστα), αἱ δὲ ἄλλαι παρουσιάζουσι σειράν φθόγγων, ἧτις μὴ ὑποκειμένη εἰς ἰδέαν τινά, δὲν ἀποτελεῖ ἄλλωσιν ἐντυπώσεων, αἵτινες νὰ παρασκευάζωσι τὴν ἐπερχομένην λύσιν φυσικὴν ἢ ἀπροσδόκητον, ὅπως τοῦτο συμβαίνει εἰς τὴν καλῶς ἐννοουμένην μουσικὴν. Ἐπὶ τῶν δακτύλων μετροῦνται τὰ παπαδικὰ μέλη εἰς τὰ ὁποῖα δύναται τις ν' ἀνεύρῃ τὴν ἀλληλουχίαν αὐτῶν τῶν ἐντυπώσεων ὡς τοιοῦτο δύναται νὰ θεωρηθῇ, νομίζω, τὸ ἀργὸν Τῆ Τρομάχῳ, τὸ Τὴν γὰρ σὴν μήτραν, καὶ τινὰ ἄλλα.

Τὰ σύντομα μέλη, στιχηραρικὸν καὶ εἰρμολογικόν (τροπάρια, δοξολογία κτλ.), δὲν δύναται πάντοτε νὰ θεωρηθῶσι μονότονα εἰς αὐτὰ ἀπαντᾷται συχνότερον τὸ ἐνιαῖον τῆς ἰδέας, ἰδέα ἧτις ἐνίοτε εἶνε καὶ ἀρκετὰ πρωτότυπος. Προκειμένου περὶ στιχηραρικοῦ μέλους, δὲν δύναται ἡ ἀνεπιφυλάκτως νὰ ἐκφράσω τὸν θαυμασμὸν μου μεταξὺ ἄλλων διὰ τὰ ὠραία Ἀνοξινάτρια Χουρμουζίου τοῦ Χαρτοφύλακος, τὰ ὁποῖα θεωρῶ ὡς ἐν τῶν ἀριστουργημάτων τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς, καὶ συνιστῶ ἐπομένως ἰδιαίτερος. Μουσικὴ ἀπλῆ, ἀνευ ἐξεζητημένου κόσμου, ἐμποιούσα ὁμως καὶ ἀφίνουσα εἰς τὸν ἀκρατὴν αἴσθημά τι ἱκανοποιήσεως ὅλως ἰδίον εἰς αὐτήν. Ὑπάρχουσιν ἐκ τῶν κατηγοριῶν τούτων καὶ ἄλλα μαθήματα (τεμάχια) ἀξία προσοχῆς, δοξολογία, πολυέλαιοι, καταβασίαι . . ., τὰ ὁποῖα δυστυχῶς δὲν εἶνε ἐκ τῶν συχνότερον ψαλλομένων.

Ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὁποῖον δύναται τις νὰ κατηγορήσῃ τὴν βυζαντινὴν μουσικὴν εἶνε ἡ μεγάλη πτωχεία, ἧτις χαρακτηρίζει τὴν συλλογὴν τῆς. Τοῦτο δ' ὡς φαίνεται χρεωστῆται, πρῶτον εἰς τὸ ὅτι δὲν ἐγεννήθησαν μεγάλοι μουσικοὶ, καὶ δεύτερον εἰς τὸν περιορι-

σμόν, εἰς τὸν ὁποῖον εὐρέθη ἀνέκαθεν, καὶ εὐρίσκειται ἀκόμη καὶ σήμερον, ὡς ἐκ τοῦ θεολογικοῦ χαρακτῆρός της. Ἀλλὰ νομίζω ὅτι τὸ πρῶτον εἶνε τὸ σπουδαιότερον, ὃ δὲ περιορισμὸς δὲν δύναται κἄν νὰ θεωρηθῆ ὡς δυσάρεστος περίστασις, καθόσον χρησιμεύει εἰς τὸ νὰ περιορίζη τοὺς μετρίουσ μουσικοὺς εἰς τὰ ἤδη γεγραμμένα μέλη, ἀπαλλάττων τὴν μουσικὴν ἀπὸ πλοῦτον περιπτῶν τεμαχίων, ἐνῶ ὁ ἀληθὴς μουσουργός, πιεζόμενος ὑπὸ τῆς ἰδιοφυίας του, θὰ ἐσήκωνε κατ' ὀλίγον καὶ μετὰ τὸς ἐπιτυχίας τὸν περιορισμὸν τοῦτον ὥστε οὐδεμίαν ἐκκλησιαστικὴν συνήθειαν θὰ εἶχε τὴν δύναμιν νὰ ἀντισταθῆ.

Ἡ πτωχεία αὐτὴ καταφαίνεται κυρίως εἰς τὰ ἀρχὰ μέλη, τὰ ὅποια εἶνε μὲν πολλὰ τὸν ἀριθμὸν, ἀλλὰ καταπληκτικῶς ὀμοια ἀλλήλοις. Λάβετε ὑπ' ὄψιν δύο χερουβικά, ὑπὸ μόνον τὸν ὄρον νὰ εἶνε τοῦ αὐτοῦ ἤχου ἢ ἤχων συγγενῶν π. χ. τοῦ πρώτου καὶ τοῦ πλάγιου πρώτου. Θὰ ἴδετε, ὅτι τὸ *Οἱ τὰ Χερουβίμ* θὰ κάμῃ κατάληξιν εἰς τὸν φθόγγον Πα, βᾶσιν τῶν ἤχων τούτων. Τὸ *μυστικῶς*, διὰ νὰ ἐκφράσῃ τὴν μουσικότητά του, εἶνε ἀπαραίτητον νὰ καταλήξῃ 3, ἐνίοτε 4, φθόγγους κατωτέρω (καὶ ἡ δι). Τὸ *εἰκονίζοντες* θὰ τελειώσῃ εἰς τὸν Πα. Τὸ *Ζωοποιῶ* 3 ἢ 4 φθόγγους ὑψηλότερον (πλησιάζει τὸ μέσον τοῦ Χερουβικοῦ, καὶ εἶνε ὦρα νὰ ὑψωθῆ ἢ φωνῆ) ἀξιοπαρατήρητον δὲ, 9 φράσας ἐπὶ 10 θὰ τελειώσῃ δι' ὀρισμένης καταλήξεως εἰς Δι. ἰδιαζούσης εἰς τὸν 4ον ἤχον, ὑποθέτω, διότι ἡ κατάληξις αὐτὴ ἔχει τι τὸ χαρισμόσνον, τὸ ὁποῖον ἀρμόζει εἰς τὴν λέξιν. Τὸ *Τριᾶδι* ἀνεξαιρέτως θὰ ψαλῆ εἰς τὸ ὑψηλὸν μέρος τῆς κλίμακος. Θὰ γίνῃ δὲ εἰς τὴν λέξιν ταύτην χρῆσις φθαρῶν, δηλ. θὰ γίνῃ παροδικὴ μεταβάσις εἰς ἄλλον ἤχον. Καὶ οὕτω καθεξῆς.

Ἡ συλλογὴ αὐτὴ πολὺ βραδέως αὐξάνεται ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας. Δυστυχῶς ὁμοίως δὲν ἔχει τις νὰ λυπηθῆ πολὺ ἐπὶ τῇ στασιμότητι ταύτη, ἂν ἐξετάσῃ τινὰ τῶν νεωτέρων μελῶν, ἰδίως δὲ ἂν λάβῃ ὡς δείγμα τοὺς πολυχρονισμοὺς τοῦ Βασιλέως, ἀνούσιον νερόθρασμα ὀλίγης εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς τῶν δρόμων, περιχυμένον μὲ μερικὰ τρίγοργα καὶ μὲ πολλὴν φωνασικίαν. Καυμὲνε Χουρμουζίε! Δὲν προέβλεψες νὰ μᾶς κληροδοτήσῃς μερικοὺς πολυχρονισμοὺς πλήρεις σεμνοπρεπειᾶς καὶ γλυκύτητος ἀναλόγου πρὸς τὰ ὠραία ἐκεῖνα *Κύριε ἐλέησον* εἰς διαφόρους ἤχους! Ἀρὰ γε οἱ βυζαντινοὶ δὲν ἐψάλλον παρόμοιον τι διὰ τοὺς αὐτοκράτορας τῶν: Πῶς δὲν διεσώθη τίποτε;

Ἐν γένει τὸ ὠραῖον ἐν τῇ μουσικῇ, ὅπως ἐννοεῖται σήμερον ἐν ταῖς πλείστασις ἡμῶν ἐκκλησίαις, ἐκτὸς βεβαίως ἐκεῖνων, αἱ ὅποια: ἔχουσι ψάλτας καλλιτεχνικῶς μορφωμένους, ἔχει δύο στοιχεῖα: τὴν πολυστροφίαν τῆς φωνῆς, καὶ τὸ ὄψος. Διὰ τῆς πρώτης τὰ γεγραμμένα μέλη διαστρέφονται, χάνουσι τὴν ἀρχικὴν τῶν ἐννοίαν, καὶ παρουσιάζονται ἀγνωρίστα ὑπὸ τὸ νέον ἐνδύμα. Ἡ δὲ ἀνάβασις τῆς φωνῆς εἶνε τὸ καλῆτερον μέρος, ὅπως ἀποσπᾷ τὴν προσοχὴν τῶν πιστῶν ἀπὸ τοῦ σκοποῦ τῶν, καὶ συγκεντρῶν αὐτὴν περὶ τὸν ψάλτην. Καὶ ἂν μὲν οὗτος φέρῃ εἰς πέρας τὴν φράσιν, ἐξαίρεται τὸ γόητρον του, ἂν δὲ δὲν δυνήθῃ, τότε ἔρχονται οἱ κανο-

νάρχαι εἰς βούθειαν, ἕκαστος καθ' ὃν τρόπον κρίνει καταλληλότερον, καὶ οὕτω καταρτίζεται ἡ γνωστὴ ἐκεῖνη ἀρμονία, ἢ τρέπουσα τοὺς πιστοὺς εἰς φυγὴν.

Ἐκτὸς τῶν ἀξίων λόγου μελῶν, τὰ ὅποια ἤδη ἔχει ἡ βυζαντινὴ μουσικὴ, ὡς εἶπομεν, δύναται καλλιέργουμένη καλῶς νὰ παραγάγῃ καὶ νέα. Καὶ ὑποκειται μὲν εἰς περιορισμούς, — ὡς ἐκ τοῦ χαρακτῆρος αὐτῆς δὲν ἔχει τὴν ἐλευθέραν πτῆσιν τῆς εὐρωπαϊκῆς. — ἀλλ' εἶνε ἀρ' ἑτέρου, καὶ ἐριστῶ ἐνταῦθα τὴν προσοχὴν τῶν ἑθρῶν αὐτῆς, πολὺ πλουσιωτέρα τῆς εὐρωπαϊκῆς εἰς ἤχους: ἀντὶ δύο — μείζον γένος καὶ ἔλασσον γένος (*mode majeur, mode mineur*) ἔχει ὀκτώ. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι τινὲς αὐτῶν ἀπὸ ὀλίγον ἀνωτέρας ἀπόψεως ἐξεταζόμενοι δύνανται νὰ συγχωνευθῶσι μὲ ἄλλους, ἀλλ' ἐπειδὴ πάλιν τινὲς παρουσιάζονται ὑπὸ δύο μορφᾶς διαφόρους, μένουσ ἐν τέλει τοὺλάχιστον ἕξ ἤχοι διακεκριμένοι ἀλλήλων. Ἐκ τούτων τινὲς εἶνε πρωτοτυπώτατοι. Ἀναφέρω ἰδίως ἐκ τῶν δύο εἰδῶν τοῦ βαρέος ἤχου ἐκεῖνο τὸ ἔχον ὡς τονικὴν βᾶσιν τῆς κλίμακος τοῦ φθόγγου Ζω (φθόγγου ἀντιστοίχου πρὸς τὸ Si τῆς εὐρωπαϊκῆς κλίμακος τοῦ Do). Ἀκριβῶς ἐνεκα τῆς μεγάλης γειτνιασεως τῆς τονικῆς του πρὸς τὸ Do εἶνε τι ὅλως ἄσχετον πρὸς τοὺς ἤχους τοὺς βασιζομένους ἐπὶ τοῦ φθόγγου τούτου (πλάγιος τέταρτος τῆς βυζαντινῆς καὶ μείζον γένος τῆς εὐρωπαϊκῆς) ἐπίσης δὲ καὶ πρὸς ἔλασσον γένος, καὶ διὰ τοῦτο ἀποτελεῖ τρίτον τι γένος, τοῦ ὁποῖου δὲν ἔχει ἰδέαν ἡ εὐρωπαϊκὴ μουσικὴ. Ἐκ τῶν ἄλλων ἤχων μόνος ὁ *Λέγετος* (ὑποδιαίρεσις τοῦ δ' ἤχου) ἔχει συγγενεῖαν τινα πρὸς τὸν προηγούμενον, διότι ἔχει τονικὴν τὸν βου (Mi), φθόγγον συγγενῆ ὡς γνωστὸν πρὸς τὸ Si. Οἱ δύο οὗτοι ἤχοι ἀποτελοῦσιν οἰκογένειαν μὲ ὅλως ἴδιον χαρακτῆρα, καὶ ἦτις εἶνε προωρισμένη, ἄς μοι ἐπιτραπῆ νὰ ἐκφράσω τολμηρὰν τινα ἰδέαν, εἰς ἀπώτερον μέλλον εἰσαγομένη εἰς τὴν ἀρμονίαν νὰ ἀναστατώσῃ τὴν μουσικὴν καὶ νὰ ἀνοίξῃ νέαν ἐποχὴν. Τοῦτο ἄς μὴ φανῆ πολὺ παράδοξον. Εἶνε γνωστὸν εἰς τοὺς μουσικοὺς, ὅτι τὸ ἔλασσον γένος παρουσιάζει εἰς τὴν ἀρμονίαν δυσκολίας τινὰς, ἰδιοτροπίας τινὰς, τὰς ὁποίας δὲν ἔχει τὸ μείζον. Παρόμοιοι λόγοι ἰσχύοντες πολὺ περισσότερο διὰ τὴν κλίμακα τὴν ἔχουσαν τὸ Si ὡς τονικὴν εἶνε ἰκανὴ ἐξήγησις τοῦ ὅτι τὸ τρίτον τοῦτο γένος δὲν εἰσήχθη εἰς τὴν ἀρμονίαν. Δὲν ὑπάρχει λόγος διὰ νὰ μὴ γίνῃ τοῦτο, ἂν γεννηθῆ ποτε ἡ μεγαλοφυΐα ἐκεῖνη, ἦτις θὰ ἀνακαλύψῃ τοὺς νέους νόμους τῆς ἀρμονίας τοὺς ἰσχύοντας διὰ τὸ γένος τοῦτο.

Ἄλλο σημεῖον λίαν ἀξίον λόγου προσοχῆς ἐν τῇ βυζαντινῇ μουσικῇ εἶνε τὰ διαστήματα αὐτῆς, τὰ ὅποια δὲν εἶνε ἐντέλως τὰ τῆς φυσικῆς κλίμακος, οὔτε τὰ τῆς συγκερασμένης (!), οὔτε τὰ μᾶλλον ἢ

(!) Συγκερασμένη λέγεται ἡ κλίμαξ ἢ ἐπινοηθεῖσα πρὸς εὐκολίαν τῆς κατασκευῆς τῶν ὀργάνων καὶ τῆς ἐκτέλεσεως τῆς μουσικῆς, παραγομένη δὲ ἐκ τῆς φυσικῆς κλίμακος διὰ μικρῶν μεταβολῶν εἰς τὰ διαστήματα αὐτῆς. Εἶνε ἡ κλίμαξ τὴν ὁποίαν μεταχειρίζεται ἡ εὐρωπαϊκὴ μουσικὴ, καὶ κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπομένως κατασκευάζονται ἢ χορδίζονται τὰ ὄργανα τὰ ἔχοντα σταθερὰς φωνὰς, ἀρμόνιον, κλειδοκὺμβάλον κτλ.

ἦττον αὐθαίρετως ὀριζόμενα ὑπὸ τοῦ Χρυσάνθου καὶ ἄλλων συγγραφέων. Εἰς τὸ ἐνδιαφέρον τοῦτο ζήτημα θὰ ἐπανέλθω ἐν τοῖς ἐπομένοις.

Ταῦτα τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικὰ τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς, οὗτοι οἱ τίτλοι, δυνάμει τῶν ὁποίων ζητεῖ νὰ ζήσῃ. Βεβαίως δὲν θὰ ἀφήσωμεν αὐτὴν νὰ ἐκλείψῃ, ὅπως δὲν ἀρίνομεν νὰ ἐκλείψωσι τὰ ἄλλα μνημεῖα τοῦ παρελθόντος ἡμῶν. Πρὸς τοῦτο δὲν εἶνε ἀνάγκη, ἀλλ' οὔτε καὶ ἀρκεῖ, νὰ ἀπαγορευθῆ ἡ τετραφώνος: σὺν τῇ ἐφαρμογῇ τῆς τετραφώνου δύναται νὰ διατηρηθῆ καὶ ἡ βυζαντινὴ, καθὼς καὶ τανάπαλιν ἡ βυζαντινὴ δύναται νὰ καταστραφῆ καὶ ἀπαγορευομένης τῆς τετραφώνου. Ἀπαιτεῖται μὲρῶσις καὶ πάλιν μὲρῶσις.

Ἄς γίνῃ λίαν ἐπιμελὴς ἐκλογή τοῦ διδασκόντος προσωπικοῦ. Ἄν δὲν γνωρίζουσι καλῶς καὶ εὐρωπαϊκὴν μουσικὴν, νὰ γνωρίζωσιν ὁμοίως τὴν ὅση ἀπαιτεῖται διὰ νὰ ἐννοώσιν, ὅσοι δὲν τὴν γνωρίζουσιν.

Εἶδον τὰς μουσικὰς σημειώσεις μαθητοῦ, ὅπου εἰς τὴν ἀρχὴν ἐνός *Ἄξιόν ἐστιν* εἰς ἤχον *Λέγετος* ἦτο γεγραμμένος ὁ φθόγγος βου (Mi), ἀρ' οὐ θὰ ἤρξαι τὸ μέλος, ἐν σημειώσει δὲ τοῦτο: *2α φωνὴ*, τὸ ὁποῖον δηλοῖ, ὅτι μίᾳ ἄλλῃ φωνῇ θὰ ἀκολουθῆσῃ τὸ αὐτὸ μέλος ἀρχομένη ὁμοίως ἀπὸ τοῦ νη (Do), καὶ ἐπομένως θὰ εὐρίσκηται διαρκῶς κατὰ 2 διαστήματα χαμηλότερον τῆς πρώτης, ἀκολουθοῦσα αὐτὴν εἰς τὰς μικροτέρας κινήσεις, ἀκριβῶς, ὡς ἂν ἦτο ἡ σκιὰ της. Πρέπει νὰ κατανοηθῆ τέλος μίαν φράσιν, ὅτι αὐτὸ δὲν λέγεται *ἀρμονία*, ἀλλὰ μόνον *καντάδα*, μεταξὺ δὲ τῶν δύο τούτων πραγμάτων ὑπάρχει αὐτὴ μόνον ἡ σχέση, ὅτι τὸ δεύτερον εἶνε νηπιώδης ἀπόπειρα πρὸς ἀπομίμησιν τοῦ πρώτου, καὶ ὅτι τὸ αὐτοσχέδιον αὐτὸ σεκόνητο εἶνε τὸσον γελοῖον, ὅσον ἀρχαῖον ἀγαλμα μὲ ὑψηλὸν πῖλον.

Ἐν τῇ ἐκτέλεσει τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς δὲν δίδεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ δέουσα σημασία εἰς τὸ ἴσον. Τὸ ἴσον, εἶνε σταθερὸς φθόγγος, ὅστις συνοδεῖ τὸ μέλος, καὶ ὅστις εἶνε συνήθως ἡ βᾶσις τοῦ ἤχου, εἰς ὃν ἀνάκει τὸ μέλος. Οἱ διάφοροι φθόγγοι τοῦ μέλους ἔρχονται διαδοχικῶς εἰς ἀρμονικὴν ἢ ἀναρμόνιον σχέσιν πρὸς τὸν φθόγγον αὐτόν, ὃ δὲ τελευταῖος εἶνε εἰς ἀρμονικὴν σχέσιν πρὸς αὐτόν ἢ αὐτός ὁ ἴδιος. Παρόμοιον πρᾶγμα ἀπαντᾶται εἰς τὴν ἀρμονίαν, μὲ μικροτέραν διάρκειαν, καὶ λέγεται *point d'orgue*.

Τὸ ἴσον, ὅταν γίνῃ κατάλληλος χρῆσις αὐτοῦ, προσθέτει πολλὴν δύναμιν εἰς τὰ μέλη ἰδίως τὰ ἔχοντα ζωηρὸν ρυθμὸν. Πρὸς τοῦτο πρέπει νὰ ἀποτελήται οὐχὶ βεβαίως ὑπὸ φωνῆς νυσταλέας καὶ κλαυθμηρίζουσας καὶ ἐγκαταλείπουσας αὐτὸ κατὰ βούλησιν, ὅπως λάβῃ μέρος εἰς τὸ μέλος ἐπὶ τινὰς στιγμὰς καὶ ἐπανέλθῃ πάλιν, ἀλλὰ ὑπὸ φωνῆς ζωῆς, στερεᾶς καὶ — ἀπαραίτητον τοῦτο — ἀκολουθοῦσης τὸ μέλος εἰς τὰς συλλαβάς. Τὸ τοιοῦτον ἐφαρμοζόμενον εἰς χορὸν παιδῶν, τοῦ ὁποῖου τὸ ἐν μέρος θὰ ἐψάλλε τὸ μέλος εἰς ὁμοφωνίαν, τὸ δὲ ἄλλο μέρος θὰ ἠκολούθει μὲ τὸ συλλαβιστὸν αὐτὸ ἴσον, παράγει πολὺ καλὰ ἀποτελέσματα.

Εἰς τὴν διδασκαλίαν πρέπει νὰ ληφθῆ ὑπὸ σπουδαίαν ἐποψιν τὸ ζήτημα τῶν διαστημάτων. Τὰ ἰδιότροπα διαστήματα τῆς μουσικῆς ταύτης ἀποτελοῦσι τὸ αἷμα της. Αὐτὰ εἶνε τὰ δίδοντα ἰδιαίτερον τι χρῶμα εἰς ἕκαστον ἤχον καὶ ἐν γένει εἰς τὰ βυζαντινὰ μέλη, τὰ ὅποια διὰ τοῦτο ἐκτελούμενα διὰ τῆς συγκερασμένης κλίμακος χάνουσι πολλάκις πᾶσαν ἐννοίαν.

Ἡ διατήρησις τῶν διαστημάτων τούτων, ἡ προφύλαξις ἀπὸ τῆς ἐπιδράσεως τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς ἐν μέσῳ τοῦ καθημερινοῦ μετ' αὐτῆς συγχρωτισμοῦ εἶνε πρᾶγμα λεπτόν καὶ ἐπισφαλές. Ἦδη δύναται τις νὰ ἀκούσῃ εἰς τινὰς περιστάσεις διαστήματα ἀμυθόλα. Ἡ ἀπομοίωσις πρέπει νὰ προληφθῆ, διότι, ἐπαναλαμβάνω, ἡ βυζαντινὴ μουσικὴ ἄνευ τῶν ἰδίων αὐτῆς διαστημάτων δὲν ἔχει λόγον ὑπάρξεως.

Ἄλλ' ὅπως διατηρηθῶσι τὰ διαστήματα ταῦτα, πρέπει νὰ μελετηθῶσι πρῶτον καὶ νὰ ὀρισθῶσι, μετὰ ταῦτα δὲ νὰ ἐμπιστευθῆ ἡ φύλαξις αὐτῶν εἰς ἀντικείμενον ἄψυχον μὴ ὑποκειμένον εἰς ἐπιρροήν, μὲ ἄλλας λέξεις νὰ κατασκευασθῆ ὄργανον ἐπὶ τῇ βᾶσει τῶν διαστημάτων τούτων. Ἡ ἐργασία αὐτὴ, ἦτις ἐκτὸς τοῦ πρακτικοῦ σκοποῦ ἔχει καὶ ἐπιστημονικὸν ἐνδιαφέρον ὄχι μικρόν, ἐγένετο ἤδη τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ Πατριαρχείου Κων/πόλεως, τὸ δὲ ἐπιστημονικὸν μέρος αὐτῆς διεξήγαγεν ὁ καθηγητὴς τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς κ. Α. Σπαθάρος. Ἄν ἐν τοιοῦτο ὄργανον (ἀρμόνιον) πρέπει νὰ ὑπάρχῃ πανταχοῦ, ὅπου διδάσκειται ἡ βυζαντινὴ μουσικὴ.

Εἰς τὴν μελοποίησιν νέων ἁσμάτων πρέπει οἱ μουσικοὶ νὰ προσυλλάττωνται ἐπιμελῶς ἀπὸ τῆς ἀκαίρου καὶ ἀκαταλλήλου εἰσαγωγῆς φράσεων ἐκ τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς, ἰδίως, ὅταν ἡ ἐκλογή αὐτῶν εἶνε τὸσον κακὴ, ὥστε νὰ μᾶς ὑπενθυμίζωσιν, ὡς συνήθως συμβαίνει, τὴν κοινὴν καὶ τετριμμένην εὐρωπαϊκὴν μουσικὴν. Βεβαίως εἶνε ἀδύνατον δύο μουσικὰ συζῶσαι νὰ μὴ ἀνταλλάξωσι τι ἀμοιβαίως, ἀκριβῶς ὅπως καὶ δύο γλώσσαι. Ἀλλὰ πρέπει τοῦτο νὰ γίνεται μετὰ μεγάλης περισκέψεως, ὥστε νὰ μὴ ἀνατρέπεται ἐκ βάρβρων ὁ χαρακτῆρ τῆς μουσικῆς.

Ἐπὶ τῇ βυζαντινῇ μουσικῇ συνήθειά τις, τὴν ὁποίαν θὰ ὀνομάσω *ἀπεικαστικὴν μελοποιίαν*, καθ' ἣν τὸ μέλος συμμορφοῦται ὄχι μόνον πρὸς τὴν γενικὴν ἰδέαν τοῦ κειμένου, ἀλλὰ καὶ πρὸς μίαν μεμονωμένην λέξιν, μεταβαλλόμενον ἀναλόγως τῆς λέξεως εἰς ἑλιθερόν ἢ φαιδρόν, ἢ μιμούμενον τὸ ὑπὸ τῆς λέξεως σημαίνόμενον πρᾶγμα κτλ., ἢ δὲ συμμορφῶσις αὐτὴ ἐκτείνεται εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε τὸ μέλος χρεωστὲ νὰ ὑψωθῆ ὅταν ἡ λέξις ἐκφράζῃ ὄψος, καὶ νὰ καταβῆ, ὅταν ἡ λέξις σημαίνῃ τι χαμηλόν. Οὕτω π. χ. εἰς τὴν φράσιν *ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ* θεωρεῖ καθήκον ὁ ψάλτης ἢ ὁ μελοποιὸς τὸ μὲν πρῶτον μέρος νὰ τονίσῃ εἰς τὸ ὑψηλὸν μέρος τῆς κλίμακος, τὸ δὲ δεύτερον ὅσον τὸ δυνατόν χαμηλὰ.

Ἐκτὸς τοῦ ὅτι τὸ εἶδος τοῦτο τῆς μιμικῆς οὐδένα καλλιτεχνικὸν λόγον ἔχει οὔτε καὶ πολλὴν ἐννοίαν, καταστρέφει πολλάκις διὰ τῶν βεβαιωμένων μεταπηδήσεων τὴν φυσικὴν καὶ ἀρετὴν πλοκὴν τοῦ

μέλους, επομένως φρονῶ, ὅτι δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῆται τόσον ἀπαραίτητον, ἄς ἐφαρμόζεται δὲ τὸ πολὺ ἐκεῖ, ὅπου τοιαύτη τις μεταβολὴ σχετίζεται οὕτω πῶς στενωδῶς μὲ τὰ προηγούμενα καὶ μὲ τὰ ἐπόμενα, ὥστε νὰ μὴ παράγῃ χάσμα εἰς τὴν ἐκτύλιξιν τοῦ μέλους. Πρέπει λοιπὸν νὰ ληρθῶσι τὰ ἀναγκαῖα μέτρα, ὅπως διὰ τῆς καταλλήλου διδασκαλίας βελτιωθῆ ἡ ἐκτέλεσις τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς. Τότε θὰ ἐλαττωθῆ ἡ ἀδικία αὐτῆ ἀποστροφή ἢ ἀδιαφορία πρὸς αὐτήν, καὶ θὰ παύσῃ νὰ γίνηται ἡ ἀποτρόπαιος σκέψις περὶ παραδόσεως αὐτῆς εἰς τὴν λήθην.

Τὰ λεγθέντα περὶ διατηρήσεως τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς δὲν συνεπάγονται κατ' ἀνάγκην τὴν μὴ εἰσαγωγὴν τῆς εὐρωπαϊκῆς. Ἡ ἰδέα τινῶν, ὅτι αὐτὴ δὲν φέρει εἰς κατάνυξιν, ὅτι δὲν ἀρμόζει εἰς τὸν ἱερόν σκοπὸν κτλ. προέρχεται νομίζω ἐκ προκαταλήψεως. Ἡ εὐρωπαϊκὴ μουσικὴ, ἥτις δύναται νὰ ἐκφράξῃ τόσον διαφόρους ψυχικὰς διαθέσεις, ἔχει τὴν δύναμιν νὰ διερμηνεύῃ καὶ τὴν κατάστασιν ψυχῆς δεομένης ἢ ὑμνούσης τὸν Θεόν.

Ἀλλὰ ποῖα τις εἶνε ἡ μέχρι τοῦδε παρ' ἡμῖν εἰσαχθεῖσα; Πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ἀπὸ τινῶν ἐτῶν ἐπετέλεσε προσόδους, ἀλλ' ἐν τούτοις νομίζω, ὅτι ἐρμηνεύω τὴν γνώμην πολλῶν ἐραστῶν τῆς καλῆς μουσικῆς, λέγων, ὅτι ἔχει ἱκανὸν ἀκόμη δρόμον νὰ διανύσῃ πρὶν ἢ ἀνταποκριθῆ ἐντελῶς πρὸς τὸν προορισμὸν τῆς. Ἐξαίρουμένων ὠρισμένων τινῶν τεμαχίων συντεθειμένων κατὰ τοὺς κανόνας τῆς τέχνης, εἰς τὰ ἄλλα δὲν ἀνευρίσκει τις πρὸς τὸ παρὸν τὴν ἀρμονίαν μὲ ὅλην αὐτῆς τὴν μυστηριώδη δύναμιν. Ἡ συγνή, ἡ ἐνίοτε ἀδιάκοπος χρῆσις τῶν κυρίων συγχορδιῶν (accords principaux)¹, αἱ ἀλλεπάλληλοι τέλειαι πτώσεις (τέλειαι καταλήξεις — cadance complète), ἡ ἔλλειψις ἄλλου εἶδους καταλήξεων, ἡ ἔλλειψις τῆς ἀντιθέτου κινήσεως τῶν φωνῶν (mouvement contraire) καὶ ἰδίᾳ τοῦ βαθυφώνου πρὸς τὰς ἄλλας, τέλος ἡ ἔλλειψις τοῦ ἀπροσδοκῆτου, καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ ἡ πτωγὴ καὶ ἄτεχνος ἀρμονία, ἐπιφέρουσι ταχέως τὸν κόρον. Τὰς ἔλλειψεις ταύτας βεβαίως ἢ φιλοτιμίᾳ καὶ ὁ ζῆλος τῶν ἰθυνόντων διὰ τῆς ἐνδελεχοῦς μελέτης τῶν πραγμάτων καὶ τοῦ καταλλήλου πλουτισμοῦ τῆς συλλογῆς, ταχέως θὰ ἀναπληρώσωσιν.

Ἀλλὰ τὸ μέγα λάθος τοῦ νεωτερισμοῦ τούτου εἶνε τὸ ἐπόμενον: Ἐθεωρήθη, ὅτι δύναται νὰ λαμβάνωνται τὰ βυζαντινὰ μέλη καὶ νὰ ἀρμονίζωνται δῆθεν, προστιθεμένης δευτέρας φωνῆς ἀκολουθοῦσης τὴν πρώτην εἰς ἀπόστασιν δύο διαστημάτων (tierce) ἢ πέντε (sixte), κάπου δὲ καὶ κἄπου καὶ τρίτης φωνῆς ὡς βαθυφώνου. Ἡ ἀρχὴ αὕτη εἶνε λίαν ἐσφαλμένη, εἶνε δὲ βεβαίως ὁ ἀσφαλέστερος τρόπος διὰ νὰ μὴ ἔχωμεν οὔτε βυζαντινὴν οὔτε εὐρωπαϊκὴν μουσικὴν. Ἄν τὰ βυζαντινὰ μέλη δύναται νὰ ἀρμονισθῶσι, καὶ πῶς, εἶνε ζήτημα πολὺ ὑψηλότερον καὶ πρὸς τὸ παρὸν ἄλυτον. Ἀλλὰ βεβαίως δὲν εἶνε αὐτὸς ὁ τρόπος τοῦ ἀρμονισμοῦ, ὅστις θὰ δια-

¹ Αἱ τρεῖς κύριαι συγχορδίαί, ἧτοι αἱ ἀποτελούμεναι εἰς τὴν κλίμακα τοῦ Do) ἐκ τῶν φθόγγων δο-μι-σολ. φα-λα-δο, σολ-σι-ρε, εἶνε αἱ ἀποτελοῦσαι σχεδὸν ἀποκλειστικῶς τὴν κατὰ δὲν.

τηρήσῃ εἰς τὴν βυζαντινὴν μουσικὴν τὸν χαρακτήρα τῆς. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου τὰ βυζαντινὰ μέλη καταστρέφονται, παράγεται δὲ ἀνουσίον τι μίγμα ἐστερημένον καὶ τῆς μελωδικότητος τῆς μιᾶς μουσικῆς καὶ τῆς ἀρμονίας καὶ ὀριστικῶς νὰ ἐγκαταλειφθῆ. Ἐκεῖ ὅπου δὲν εὐρέθη ἀκόμη τὸ καταλλήλον τετράφωνον ἄσμα, ὅπως ἀντικαταστήσῃ τὸ βυζαντινόν, πρέπει νὰ ψάλλεται τοῦτο ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ ἀπλότητι.

Περαίνοντες συνοψίζομεν τὴν γνώμην ἡμῶν ἐν τοῖς ἐξῆς: Ἡ τετράφωνος, δηλ. διὰ νὰ συνεννοώμεθα καλῶς, ἡ καθαρῶς εὐρωπαϊκὴ μουσικὴ, εἶνε καλὸν νὰ εἰσαχθῆ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν, πρέπει ὅμως νὰ γίνῃ ἐργασία, ὅπως ἐπιτευχθῆ ἀποτέλεσμα σοβαρώτερον· νὰ εἰσαχθῆ μὲ ὅλην αὐτῆς τὴν θεῖαν δύναμιν, μὲ ὅλον αὐτῆς τὸ μεγαλεῖον τὸ ἀπλοῦν, τὸ ἐπιβάλλον· νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν βυζαντινὴν ἰδίως εἰς τὰ ἀρχαῖα μέλη. Ἡ βυζαντινὴ νὰ διατηρηθῆ μὲ τὴν γλυκεῖαν αὐτῆς μελωδικότητα, καὶ νὰ ἐναλλάσσῃ μετὰ τῆς τετραφώνου χρησιμοποιομένη ἰδίως εἰς τὰ σύντομα μέλη, διατηρούσα δὲ ἄκρατον τὸν χαρακτήρα αὐτῆς. Οὕτως ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν θὰ προσλάβῃ μεγαλοπρέπειαν, χωρὶς νὰ εἶνε ἀποκλειστικὴ ἀντιγραφή, διότι θὰ ἔχῃ τι διακριτικόν, θὰ ἔχῃ τι ὑπερθυμίζον τὴν καταγωγὴν, τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν ἐθνικότητα αὐτῆς.

ΣΤΑΜ. Δ. ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ

Τὸ Κάϊρον'

Ἐξ ἐντυπώσεων Ἀμερικανίδος

Μισθ τῶν ἡμερῶν, ἐνῶ ὁ ὄνος μου μ' ἔφερον ἐν μέσῳ πλήρους ἐρεπίπου ἐδάφους, ἔφθασα ἐνώπιον τζαμίου τινὸς τόσον μικροῦ, ὥστε ἐφαίνεται μόλις ὡς βᾶσις διὰ τὸν ἐξαιρετικὸν μιναρὲν του, εἰς ἀσύνηθες ὕψος ἀνατείνοντα. Κατέβην ἀπὸ τοῦ ὑποζυγίου. Τὸ μικρὸν τζαμίον ἦτο ἀνοικτόν· ἀλλ' ἐπειδὴ ποτὲ δὲν τὸ ἐπεσκέπτοντο ξένοι, δὲν εἶχεν ἐπιστροφάματα, καὶ ἄνευ ἐπικαλυμμάτων οἰωνοδήποτε, ἀδύνατον ἦτο βέβηλα ὑποδημάτια, οἷα τὰ ἰδικά μου, νὰ ἐγγίσωσι τὸ ἔδαφός του· ὁ γηραιὸς, ἄκαμπτος φύλαξ μ' ἐκύταξε βλοσυρῶς ἄμα τὸ ἐπρότεινα. Ὑπέμνησα ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ περιμαζεύσῃ τὰς ψάθας καὶ τὰς θέσῃ κατὰ μέρος, λαμβάνων μπαξίσι, καθόσον τὸ μέρος ἦτο μικρόν. Ἀλλ' ὁ γηραιὸς φύλαξ ἔμεινεν ἀκλόνητος. Τότε ὑπεσχέθην αὐτῷ ὅτι θὰ δώσω δέκα εικοσάρια, ἧτοι τᾶλληρα, εἰς τοὺς τυφλοὺς. Γνωστὸν ὅτι οἱ τυφλοὶ εἶνε ἱεροὶ ἐν Κάϊρω, ἢ προσρορὰ ἄρα ἐγένετο δεκτὴ ὅλον τὸ ψιθῶμα ἐτυλίχθη ἐπιμελῶς καὶ ἐτίθη παρὰ τινα γωνίαν, οἱ τρεῖς ἢ τέσσαρες παρόντες μουσουλμάνοι ἀπεσύρθησαν, καὶ ἐπετράπη εἰς ἐμὲ ἢ εἰσοδος. Ἡ γράφουσα εὐρέθη τότε ἐν πολυχρῶμῳ πλουσιωτάτῳ ναῷ. Τὸ δάπεδον ἦτο ἐκ λεπτοῦ μαρμάρου, καὶ πᾶσα σπι-

θαμὴ τῶν τοίχων ἦτο κεκαλυμμένη μὲ μωσαϊκὸν ἐκ πορφυροῦ λίθου καὶ ἰασπίδος, ἐγκοσμουμένη μ' ἐπιχρῶσους ἐπιγραφὰς καὶ ἐδάχρια τοῦ Κορανοῦ· ὁ ὑψηλὸς ἄμβων, ἐξ ἐρυθροξύλου ἦτο ὅλος σμιλευτὸς μὲ πολὺπλοκα σημεῖα καὶ μὲ πλινθία ὀρειχάλκου. Ἡ κόγχη ἢ δεικνύουσα τὴν Μέκκαν, ἦτο ἐγκεχυραμένη μὲ ἀλάβαστρον καὶ μὲ στίλβον μαργαρον. Τὸ μόνον φῶς κατήρχετο διὰ τῆς θαμβῆς ὑέλου τῶν μικρῶν ἄνω θυρίδων, εἰς τεμνομένης ἀκτῖνας κινναβάρειως, ἴου καὶ χρυσοῦ. Τὰ ἀρχαῖα ψηφιδωτὰ ἔργα τῶν τζαμιῶν τοῦ Κάϊρου εἶνε συντεθειμένα ἐκ σμικρῶν πλινθίων μαρμάρου καὶ μαργαρωδούς ὕλης κατὰ γεωμετρικὰ σχήματα. Θαυμαστὴ δὲ εἶνε ἡ περιττότης τῶν μικκυλίων πολυπλόκων ἐγγλυφῶν. Κατὰ τὴν ἀναχώρησίν μας πέντε τυφλοὶ εὐρέθησαν τεταγμένοι εἰς γραμμὴν παρὰ τὴν θύραν. Δύσκολον δὲν θὰ ἦτο νὰ περισυλλεθῶσι καὶ πενήκοντα.

Δύναται τις νὰ ἐρωτήσῃ, τί εἶνε τὸ σχῆμα ἐνός τζαμίου, τὸ ἐξωτερικόν του; Μὲ τί ὁμοιάζει; Εἶσαι πολὺ βεβαιώτερος περὶ τοῦ σχήματος τούτου πρὶν φθάσῃς εἰς τὴν πόλιν τοῦ Χεδίδη ἢ ἀφοῦ ἐφθασῇ· καὶ ἀφοῦ ἐπισκεφθῆς τρία ἢ τέσσαρα τζαμιά καὶ ἐκάστην ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα, ἢ ἐνάργεια τῆς πρώτης ἀρχετύπου ἰδέας σου, ὅποια ἦτο, οἴχεται ἴσασι. Τὰ τζαμιά τοῦ Κάϊρου ἐπιπροσθούνται τόσον ἀπὸ ἄλλα κτίρια, εἶνε τόσον περικυκλωμένα καὶ διηγωνισμένα ὑπ' αὐτῶν, ὥστε ὀλίγον μόνον δύνασαι νὰ ἴδῃς ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς μορφῆς τῶν· ἐνίοτε εἶνε ὁρατὴ πρόσψις τις ἐξωγραφημένη, ἀλλὰ πολλάκις εἰς πυλῶν φαίνεται μόνον. Δύναται τις νὰ ἐξαιρέσῃ τὸ τζαμίον τοῦ Σουλτάν Χασάν. Τὸ τζαμίον τοῦτο ἵσταται καθ' ἑαυτὸ οὕτως ὥστε δύνασαι ἂν θέλῃς νὰ περιπατήσῃς γύρω του. Τὸ κύριον ἐνδιαφέρον τοῦ περιπάτου (διότι τὸ ἐξωτερικόν, πλὴν τοῦ βαθύος προνάου, ὅστις δὲν δύναται σχεδὸν νὰ ὀνομασθῆ ἐξωτερικόν, δὲν εἶνε ὠραῖον) ἐγκείται εἰς τὴν σκέψιν ὅτι, ἐπειδὴ οἱ τοῖχοι ἐκτίσθησαν ἐκ λίθων μετακομισθέντων ἀπὸ τὰς πυραμίδας, ἴσως μεταξὺ αὐτῶν, μὲ τὰ πρόσωπα ἔσω ἐστραμμένα, νὰ ὑπάρχωσιν ὄγκοι τοῦ ἀπολεσθέντος ἐκείνου περιβόλου τῶν γιγαντωνδῶν τάφων, περιβόλου ὅστις ἐκαλύπτετο ἀπὸ ἱερογλυφικά. Νῦν ὅτε τὰ ἱερογλυφικά δύναται ν' ἀναγνωσκῶνται, δυνατόν νὰ μάθωμεν μίαν ἡμέραν τὴν ἀληθῆ ἱστορίαν τῶν μνημείων τούτων, κατεδαφισμένης δωδεκάδος τινὸς ἐκ τῶν τζαμιῶν τοῦ Κάϊρου. Ἀλλ' ἐκτός ἐάν ἢ ἐπιτροπὴ ἐξυπνήσῃ, ὁ κόπος οὗτος δὲν θὰ χρειασθῆ διὰ τὸ κτίριον τοῦ Σουλτάν Χασάν, ὅπερ καταπίπτει τεμάχιον πρὸς τεμάχιον ἀφ' ἑαυτοῦ. Τὰ τζαμιά τοῦ Κάϊρου δὲν εἶνε ὠραῖα ὡς ἑλληνικὸς ναὸς ἢ ὡς ἀρχαῖα ἀγγλικὴ μητρόπολις. Τὸ θέλημα τῆς τῶν Σαρακηνῶν ἀρχιτεκτονικῆς ἐγκείται μάλλον ἐν τῇ διακοσμῇ ἢ ἐν τῷ χειρισμῷ τῶν ὀγκωδῶν μορφῶν. Τὸ περιεχόμενον τῶν Ἀράβων τεκτόνων ἐξεδηλώθη ἐν τῷ διακόσμῳ, ἐν τῇ πλουσίᾳ διαθέσει τῶν χρωμάτων· οὗτοι εἶχον ἀτελευτήτους ἰδιοτροπίας, ἀτελευτήτους φαντασιοκοπίας, καὶ τὰς ἐξέφραζον ὅλας, ὅσον καλλιὸν ἠδύναντο, διότι ὅλαι ἦσαν ὠραῖαι. Τὸ αὐτὸ ἐλεύθερον πνεῦμα ἐνέπνευσε τὸν ἐπιβάλλοντα ὄγκον τῶν ἀρχαίων ἐκκλησιῶν τῆς Γαλλίας καὶ Γερμα-

νίας. Ἀλλ' οἱ Ἀράβες δὲν ἠγάπων τὸ ὀγκωδῆς· ἀνέπτυσσον τὴν ἐλευθερίαν τῶν εἰς ἐρασιμὰς φαντασιοκοπίας. Ἡ μόνη θρασυτής τῶν ὡς ἀρχιτεκτόνων ἦτο ὁ μιναρὲς.

Οὗτος εἶνε πιθανῶς ὁ χαριέστατος πύργος ὃν δύναται τις νὰ φαντασθῆ. Ἐν Κάϊρω τὸ πλοῦσιον τῶν διακόσμων τοῦ καὶ τὸ γλυκὺ κίτρινον τοῦ λίθου, ἐξ οὗ ὠκοδομηται, αὐξάνουσι τὴν καλλονὴν του. Ἀναλλοιώτως λιγύς, λεπτόνεται τὸ πάχος καθ' ὅσον ἀνατείνει πρὸς τὸν οὐρανόν, ἀναφῆρον ἐλαφρῶς μαζί του δύο ἢ τρεῖς ἐξώστας, ὑποβασταζομένους ὑπὸ σταλακτιτῶν, καὶ ἀπολήγων εἰς μικρογραφικὴν κίδαριν καὶ ἡμισέληνον. Οἱ σταλακτιτῆται οὗτοι ἢ κρεμάθραι δύναται νὰ ληρθῶσιν ὡς τὸ διακριτικὸν γνώρισμα τῆς τῶν Σαρακηνῶν ἀρχιτεκτονικῆς. Ἐχρησίμευσον κατ' ἀρχὰς ὡς κοσμήματα περικαλύπτοντα τὴν μεταβάσιν ἀπὸ τετραγώνου αὐλῆς εἰς θόλον. Ἀλλὰ ταχέως ἐξέφυγον ἀπὸ τῆς μιᾶς χρήσεως, καὶ νῦν πληροῦσιν ἀραβικὰς γωνίας καὶ κόγχας καὶ ὑποβαστάζουσιν ἀραβικὰς καμπύλας τόσον καθολικῶς, ὥστε διὰ πολλοὺς ἡμῶν καὶ μόνον τὸ διάγραμμα ἐνός ἐπὶ χάρτου ἐπαναφέρει εἰς τὴν μνήμην ὅλον τὸ σύστημα τῶν μνηνοσκεπᾶστων θόλων καὶ πύργων τῆς Ἀνατολῆς.

Τὰ ἐν Κάϊρω τζαμιά λέγονται παριστῶντα τὰ καθαρῶτατα ὑφιστάμενα σχήματα τῆς τῶν Σαρακηνῶν ἀρχιτεκτονικῆς. Καὶ μετὰ τῆς ἀρίστης μνήμης ἐν τούτοις δὲν δύναται τις νὰ ἴδῃ καταλεπτῶς ὅλα τὰ δείγματα ταῦτα τῆς καθαρότητος, ἐκτός ἂν ἐγκατασταθῆ διαρκῶς ἐν Κάϊρω (καὶ εἶνε γνωστότατον ὅτι, ὅταν κατοικῆ τις εἰς ἐν μέρος οὐδέποτε ἔρχεται εἰς ἐπίσκεψιν τῶν ἀξιοθεάτων, ὅσα ἄλλοι ὁδοιποροῦσι χιλιάδες μίλια διὰ νὰ ἴδωσι). Τούτου ἕνεκα οἱ περιηγηταὶ τάχιστα ἐκλέγουσιν ἐν εὐνοοῦμενον καὶ ἐπαναπαύονται εἰς αὐτό, ἐξυμνοῦντες αὐτὸ ὑπὲρ πάντα τὰ ἄλλα, οὕτως ὥστε ἀκούεις ἄλλους ἐπαινοῦντας τοῦτο καὶ ἄλλους ἐκείνο. Τὸ ἐπ' ἐμοί, ἀφοῦ ἐξομολογήθῃ τὴν ἀδυναμίαν μου πρὸς τὰ τζαμιά τὰ μὴ μνημονεύμενα ἐν τοῖς ὁδηγοῖς, τὰ μὴ ἔχοντα ἐπικαλύμματα διὰ τὰς ψάθας, ὁμολογῶ ὅτι θαυμάζω τὸ ἐπιτάριον τζαμίον τοῦ Καίτ βέη. Εἶνε ἐξω τοῦ κυρίου Κάϊρου, μεταξὺ τῶν λαμπρῶν ἐκείνων ἡμιερειπωμένων κτιρίων, τῶν καλουμένων Τάροι τῶν Καλιφῶν. Ἴσταται ἐλεύθερον, καὶ ὁ λαξευτὸς θόλος καὶ ὁ μιναρὲς του ἀποκαλύπτονται εὐκρινῶς. Θὰ ἐχρηάζοντο σελίδες πρὸς περιγραφὴν τοῦ φανταστικοῦ κάλλους ἐκάστης τῶν λεπτομερειῶν του, ἐντός τε καὶ ἐκτός, καὶ ἀρκεῖ ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ ἡ ἐναλλαγὴ τῶν λέξεων κομψότης, ψηφιδωτόν, μιναρὲς, ἀραβούργημα, ἰασπις καὶ μάραρον.

Ἐν τῶν μεγάλων συμβεβηκότων τοῦ χειμῶνος τοῦ 1890 ἦτο τὸ ἀνοίγμα τοῦ νέου Μουσείου τῶν Αἰγυπτιακῶν Ἀρχαιοτήτων. Ἡ μεγαλοπρεπὴς αὕτη συλλογὴ, ἥτις ἄχρι τοῦδε ἦτο πολὺ κακῶς διευθετημένη, ἐγκατεστάθη νῦν ἐντός ἐνός τῶν μεγάλων θερινῶν παλατιῶν, τῶν ἰδρυθέντων ὑπὸ τοῦ πρώην Χεδίδη Ἰσμαήλ. Ὅπως μεταβῆ τις ἐκεῖσε διέρχεται διὰ τῆς νέας συνοικίας καὶ διαβαίνει τὴν ὠραίαν τοῦ Νεῖλου γέφυραν. Ὅχι μόνον καταβρέχονται ὅλαι

ΔΙΑΒΑΣΙΣ ΤΟΥ ΝΕΙΛΟΥ

αὶ ὁδοὶ αὐταί, ἀλλὰ καὶ ὁ πεζοπόρος δύναται νὰ ἔχη ὕδωρ, ἂν ἐπιθυμῇ. Μεγάλαι πηλῖνοι λάχνησι ἐπὶ ἀραμπάδων ἴστανται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ μετὰ τοῦ κυπέλλου προσηρητημένου, καὶ ὁ σακκάς μεταφέρει πανταχῶς πρὸς πώλησιν τὸ ἐρατεινὸν ὕδωρ τοῦ Νείλου. Ἄρτοπῶλαι παρελαύνουσιν ἐκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ τὰ ὑπαίθρια μαγειρεία, μετ' ἐστρωμένων τραπέζων, ὅπου ἡ πτωχότερα τάξις σιτιζέται. Ὀλίγον παρέκει εἶνέ τις βέβαιος ὅτι θὰ συναντήσῃ ἀγέλην καμήλων. Ἄμα τὰς ἰδῆς ὁ περιηγητὴς δὲν δύναται νὰ μὴ ἐπιφωνήσῃ «ὦ!» Ἐν τῇ διανοίᾳ πολλῶν Ἀμερικανῶν ἡ κάμηλος ἔμεινεν ὡς ἡ συνοδὸς τῶν οὐρῶν καὶ τῶν χανομισσῶν, ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας ὅτε εἶδον ἐν τοῖς μεγάλοις ἵπποδρόμοις τὴν πομπώδη παρέλασιν τοῦ χαρμελίου, εἶδος φανταστικῆς παραστάσεως. Βραδύτερον ἢ ἐντύπωσις αὕτη δυνατόν ν' ἀνεμίχθῃ μετὰ τῆς στερεοτύπου εἰκόνας τοῦ Ἀραβῆ, τοῦ ὀδηγοῦντος ἐν τῇ ἐρήμῳ τὴν κάμηλον, ὑπὸ τὸν ἐρυθραῖνον ἀπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ δύναντος ἡλίου οὐρανόν. Ἀλλὰ βλέπων τις ἐνταῦθα τὰς καμήλους μεταφερούσας λίθους καὶ πλῆθους, φαντάζεται ὅτι ἐβόησεν εἰς τόπον ὀνείρων.

Πολλοὶ ἐξ ἡμῶν δὲν σπαταλῶσι τὸν θαυμασμὸν τῶν διὰ τὴν ἀνατολικότητα τῆς καμήλου. Ἀλλὰ μανθάνομεν ἐν καιρῷ ὅτι ἐπηρέθη δι' ἀρετὰς τὰς ὁποίας δὲν ἔχει. Εἶνε φιλόπονος, ἀλλ' ἐξοφλεῖ ἀδικῶς τὴν φιλοπονίαν τῆς· δυνατόν νὰ μὴ ἐνοχλῇ

τινα μετὰ τὴν δίψαν τῆς, ἀλλ' ἐκδικεῖται διὰ τοῦ βόγγασμου τῆς. Ἐκεῖθεν τῆς γεφύρας τοῦ Νείλου φθάνει τισεῖς ἀγρόν πλήρη ἐκ τῶν ζώων τούτων, ὧν γονατίζοντων κατὰ τὸν ἰδιόζοντα αὐτοῖς ἀλλόκοτον τρόπον, μετὰ τὰ ὀπίσθια σκέλη των ἀνεστραμμένα· ἐκεῖθεν σηκῶν οὐσι τοὺς μακροὺς λαιμοὺς των διὰ νὰ κυττάξουν τοὺς διαβάτας. Ἄλλ' ὅπως ἐκτιμῆσῃ τις τὸν λαιμὸν καμήλου πρέπει νὰ ἐπιβαίνῃ ὄνου· τότε, ὅταν τὸ ζῶον ἐρχεται ὀπίσθεν καὶ ὑψοῖ τὸν τράχηλον, ὁ λαιμὸς του φαίνεται ὅτι εἶνε τὸ ὑψηλότερον πρᾶγμα ἐν Καίρῳ, ὑψηλότερος τζαμίου.

Ἐκεῖθεν τῆς γεφύρας ἡ ὁδὸς παραπορεύεται τὸν ποταμόν. Τὸ παλιόν ἴσταται χωριστὰ ἀπὸ τὸ χωρίον καὶ περικυκλοῦται ἀπὸ εὐρεῖς κήπους. Ἀντικρὺ τῆς κεντρικῆς στοῆς εἶνε ὁ τάφος τοῦ Μαριέτ πασᾶ, ἰδρυτοῦ τοῦ μουσείου, ὑψηλὴ σαρκοφάγος ἀντιγεγραμμένη ἐξ ἀρχαίου. Ὁ Μαριέτ πασᾶς κατήγετο ἐκ Βουλώνης. Δείγμα τι μουμίας ἐν τῇ πόλει ἐκεῖνη τῶν σκολειῶν ἐπέσυρε τὸ πρῶτον

τὴν προσοχὴν του πρὸς τὰς αἰγυπτιακὰς ἀρχαιοτάτας, καὶ τῷ 1850 ἦλθεν εἰς Αἴγυπτον. Ὁ Σειδίθης Σαῖδ τῷ ἐπέτρεψε νὰ ἰδρῶσῃ μουσεῖον, καὶ ὁ διάδοχος τοῦ Σαῖδ Ἰσμαήλ ἀπένειμεν αὐτῷ τὸ ἀποκλειστικὸν δικαίωμα νὰ ἐνεργήσῃ ἀνασκαφὰς, ἀναθεῖς εἰς τὴν φροντίδα του ὅλας τὰς ἀρχαιοτάτας τῆς Αἰγύπτου. Ὁ Μαριέτ ἔκαμε χρῆσιν τῆς πληρεξουσιότητος ταύτης μετὰ νοημοσύνης καὶ δραστηριότητος, ἀφιερῶσας εἰς τὸ ἔργον τοῦτο τὸ λοιπὸν τῆς ζωῆς του τριακονταετῆς διάστημα. Ἐτελεύτησεν ἐν Καίρῳ, ἐν ἡλικίᾳ 61 ἐτῶν, κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1882. Ὁ Γάλλος οὗτος κατῴρθησεν πολλὰς σπουδαίας ἀνακαλύψεις, καὶ περιέσωσε τῇ Αἰγύπτῳ τὰς ὑπολοίπους ἀρχαιοτάτας· πρὸ τοῦ καιροῦ του, οἱ θησαυροὶ τῆς ἐκλέπτοντο καὶ ἐπωλοῦντο ἀπὸ ὅλους.

Ὁ συλλογισμὸς ὁ ἐπιφοιτῶν εἰς ὅλους τοὺς περιηγητὰς ἐν τῇ παραδόξῳ ταύτῃ χώρᾳ εἶνε πόσοι καὶ πλουσιώτεροι θησαυροὶ θὰ μένωσι κεκρυμμένοι! Ἡ μέγιστα πασῶν περισπούδατος τῶν προσφάτων ἀνακαλύψεων ἦτο ἡ εὐρεσίς τῶν Φαραῶ, τῷ 1881. Ἡ ἱστορία τῆς εὐρέσεως ταύτης ἐδημοσιεύθη πανταχοῦ τοῦ κόσμου, καὶ δὲν θὰ εἶχε τὸν τόπον τῆς ἐδῶ. Ἀλλὰ πολὺ τυχερότερος θὰ ἦτο, ὅστις ἤθελεν ἀκούσῃ ἀπ' εὐθείας τὴν διήγησιν ἐκ στόματος τοῦ Αἰμιλίου Βρούξ, τοῦ φύλακος τοῦ μουσείου, καθ' ὅσον ἡ βραγεία καὶ ζωντανὴ διήγησίς του μέγιστον προσθέτει θελγητρὸν εἰς τὰ ἐκπληκτικὰ γε-

ΑΙΓΥΠΤΙΑ

γονότα. Οἱ ἰθύνοντες τὰ τοῦ μουσείου ὑπόπτευον ἀπὸ ἐτῶν ὅτι κάποιος εἰς τὰς Θήβας εἶχεν ἀνακαλύψῃ κλειστὸν μέχρι τοῦδε τάφον· διότι ἐπιτάφια ἀγαλμάτια, πάπυροι καὶ ἄλλα ἀντικείμενα, ὅλα σπουδῆς ἄξια, εἶχον προσφερθῆ πρὸς πώλησιν ἐκεῖ ἀνά ἐν, καὶ ἠγοράσθησαν ὑπὸ περιηγητῶν, αἵτινες, ἐπιστρέψαντες εἰς Καίρον, ἐπέδειξαν τοὺς θησαυροὺς, χωρὶς νὰ ἐννοῶσι τὴν ἀξίαν των.

Τοῦτο κατέστησε τοὺς ἀρμόδιους προσεκτικούς, καὶ αἱ ὑποψαίαι ἐπὶ τέλους συνεκεντρώθησαν ἐπὶ τινὰ οἰκογένειαν· οἱ Ἀραβῆς οὗτοι τὸ ὁμολόγησαν τέλος, καὶ ἔδειξαν τὸν δρόμον πρὸς τι μέρος οὐ μακρὰν τοῦ ναοῦ τοῦ καλουμένου Δεῖρ-ἰλ-Βαζαί, ἐν ἐνθυμοῦνται ὅλοι οἱ ἐπισκερθέντες τὰς Θήβας. Ἐκεῖ, ἐμπλεως ἄμμου, ὑπῆρχε κρυπτή τις ὄχι ἀνόμοιος πρὸς φρέαρ, ἣν εἶχεν ἀνακαλύψῃ τυχαίως εἰς ἄνθρωπος. Ἀποκομιθείσης τῆς ἄμμου, τὸ στόμιον κρυφίας σπράγγος ἐπεράνη ὑποκάτωθεν, καὶ ἡ σπράγξ αὕτη ἔφερον εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ λόφου, ὅπου, ἐν τινὶ θαλάμῳ, εἴκοσι ποδῶν ὕψους, ἦσαν συσσωρευμένοι τριάκοντα ἢ πλείονες θῆκαι μουμιαίων, πολλαὶ αὐτῶν κε-

κοσμημέναι μετὰ τὴν βασιλικὴν ἀσπίδα. Αἱ μουμιαὶ ἀπεδείχθη ὅτι ἦσαν αἱ τοῦ Σηθὶ τοῦ Α', τοῦ κατακτητοῦ ὅστις διήλασε μέχρι Ἀσίας ὡς ὁ Ὀρόντης· καὶ τοῦ Ῥαμπσῆ τοῦ Μεγάλου (Σετώστριδος καλουμένου παρ' Ἑλλήσι), τοῦ τυραννήσαντος τοὺς Ἰσραηλίτας· καὶ τοῦ Σηθὶ τοῦ Β', τοῦ Φαραῶ ἐφ' οὗ ἐγένετο ἡ ἐξοδος, μετὰ καὶ ἄλλων μοναρχῶν καὶ οἰκειῶν αὐτοῖς ἡγεμονοπαίδων καὶ ἱερέων. Κατὰ τινὰ ἀγνωστον χρόνον αἱ μουμιαὶ αὗται θὰ ἐλήρθησαν ἐκ τῶν μεγαλοπρεπῶν ἐκ βράχου τάφων ἐν τῇ τρομερᾷ ἐκείνῃ ἀποκαλυπτικῇ Κοιλιάδι τῶν Βασιλείων, οὐ πόρρω ἀπεχούσῃ, καὶ ἐκρύβθησαν εἰς τὸν ἀκέρωστον τοῦτον θάλαμον. Οὐδεὶς γινώσκει διατί ἐγένετο τοῦτο· μνεῖα τις καὶ ἐξήγησις τοῦ πράγματος δυνατὸν οὐχ ἦπτον ν' ἀνακαλυφθῆ. Ἀλλὰ κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον πᾶσα γινώσις περὶ τῆς κρυπτής εἶχεν ἀπολεσθῆ, καὶ ἐνταῦθα ἔμειναν οἱ Φαραῶ μέχρι τοῦ Ἰουλίου 1881. Τώρα κατέπλευσαν μετὰ τῶσδε κίονας τὸν Νεῖλον καὶ μετεκομίσθησαν εἰς Καίρον. Τώρα τέλος πάντων ἀναπαύονται ἐπισήμως ἐν δώματι δυναμένῳ προσφυῶς νὰ ὀνομασθῆ αἴθουσα τοῦ θρόνου.

Φθάνεις εἰς τὴν μεγάλην ταύτην σταυροειδῆ αἴθουσαν δι' ὠραίας διπλῆς κλίμακος, καὶ ἄμα εἰσερχόμενος βλέπεις τοὺς Φαραῶ τεταγμένους ἐν μεγαλοπρεπῇ κύκλῳ, ὅσον δὲ ἀφροντίς ἢ ἀνιστόρητος καὶ ἂν εἶσαι, σοὺ ἐμποιοῦσιν ἐντύπωσιν. Οἱ χαρακτηριστεῖς εἶνε ἐναργεῖς. Τινὰ τῶν ὀφρῶν προσώπων μετέχουσι σεμνοπρεπείας· ἄλλα δεικνύουσιν ἑβραϊτικὴν ἀπορασιτικότητα καὶ δύνανσιν. Περιέρχον δὲ ὅτι ἐν τούτῳ ὁμοιάζει πολὺ μετὰ τὸν Βολταῖρον. Τοῦτο ὁμως ἴσως ὀφείλεται μᾶλλον εἰς τὸ ὅτι ὁ Βολταῖρος πολὺ ὁμοιάζει μετὰ μουμιαῖον ζῶν. Πῶς ἤθελε φανῆ, ἡ ἰδέα ὅτι τὰ πλάσματα τὰ μέλλοντα νὰ γεννηθῶσι περὶ τὰ 5,000 μ. Χ. θὰ ἠδύναντο ἐν τῇ χώρᾳ τῇ καλουμένῃ νῦν Ἠνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς (πῶς ἄρα θὰ καλεῖται τότε;) νὰ μελετῶσιν αὐτούσιους τοὺς χαρακτηριστῆρας ἐνίων ἐκ τῶν προέδρων μας, τοῦ Οὐάσιγκτωνος καὶ τοῦ Αἰγκολν, φέρ' εἰπεῖν; Ἀλλ' ὅπως καὶ ἂν ἔγῃ, ἀρῶ ἐπισκερθῶμεν τὴν Αἴγυπτον, ὅλοι μανθάνομεν νὰ μισῶμεν τοῦ ταριχευτοῦ τὴν τέχνην· ὅσοι ἀνέπλευσαν τὸν Νεῖλον, καὶ ἐθεώρησαν τὰ οἰκτρὰ λείψανα τῆς θνητότητος προσφερόμενα εἰς πώλησιν ἐκεῖ παρὰ τὰς ὄχθας ὡς τυχαῖα ἐμπορεύματα, γίνονται ἀμέσως συνήγοροι τῆς ἀποτερωσεως τῶν νεκρῶν.

[Ἐπεται τὸ τέλος]

A. Π.

MANNA ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΑ

Μὲ μᾶτια¹ σφαιλιστά,
μὲ σταυρωμένα χέρια
στὸ φέρετρο κοιμᾶται
στὴ θύρα του μπροστὰ
προσμένουν τὰ ξεφτέρια,
κι ὄλο ῥωτοῦν διαβάται:

— Ποιὸς πέθανε; ἀπὸ τί;
— Ἐν' ἄξιο παλλικάρη,
τοῦ τῶγραφεν ἡ μοῖρα...
Στὸν κόσμον παρατεῖ
παντέρημο ζευγάρι:
μὰ μάννα καὶ μὰ χίρα.

Ἡ μάννα κι ἂν πονή
δὲν εἶν' ἀπελπισμένη,
κι ἄλλα παιδιὰ ἔχ' ἢ μαύρη,
μὰ ἡ χίρα ἢ ὀρφανή,
ἢ χίρα του ἢ θλιμμένη
παρηγοριά ποῦ θαῦρη;

Κι ὁ κόσμος ποῦ ῥωτᾷ
μόνο τὴ χίρα κλαίει
ὅπου τὸ νοῦ της χάνει,
καὶ στὸ νεκρὸ 'μπροστὰ
ἕνας στὸν ἄλλον λέει:
κ' ἐκείνη θὰ πεθάνη!

Γοργὸς σὰν τὸ πουλὶ
ἐπέρασ' ἕνας χρόνος —
Πῆρα λουλούδια λίγα,
καὶ μὲ καθυμὸ πολὺ,
ἀποσταμένος, μόνος
στὸ κοιμητήρι ἐπῆγα,

Στὸν τάφο μοναχί,
γονατιστὴ στὸ χῶμα
καὶ μαυροφορεμένη
ἡ μάννα του ἢ φτωχὴ
μοιρολογεῖ ἀκόμα
χλωμὴ κι ἀρωστημένη...

Μὲ κτύπο ἀργό-ἀργό
ἢ νεκρικὴ καμπάνα
ἠχολογᾷ καὶ σβύνει —
Γονάτισα κ' ἐγὼ
κ' ἐρώτησα τὴ μάννα:
— Ἡ χίρα τί ἔχει γίνῃ;

Θὰ κοιτῆται κοντὰ
στὸ γυιό σου πεθαμένῃ...
Κ' ἡ μάννα τὸ κεφάλι
κουνεῖ καὶ μ' ἀπαντᾷ:
— Ἀπόψε ἀσπροντυμένη
παντρεύεται καὶ πάλι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΟΛΕΜΗΣ

Ἡ Μικρὰ Κόμησσα¹

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΟΚΤΑΒΙΟΥ ΦΕΓΙΕ
ΚΑΤΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΝ Ε. Δ. ΡΟΪΔΟΥ

Ὁ Μαρκήσιος Μαλουέ τῷ κ. Παύλῳ Β...
Εἰς Παρισίους.

Κατὰ καθήκον καὶ μετ' ἀλγούσης καρδίας ἔρχομαι νὰ σᾶς ἐξιστορήσω τὰ καθ' ἕκαστα τῆς συμφορᾶς, τὴν ὁποῖαν σᾶς ἀνήγγειλα ἤδη μετὰ τῆς δυνατῆς ἐπιφυλάξεως διὰ τοῦ τηλεγράφου. Ὡς γνωρίζετε, ὁ φίλος σας εἶχε κατορθώσει εἰς διάστημα ὀλίγων ἡμερῶν νὰ ἐκτιμηθῇ καὶ ν' ἀγαπηθῇ ὡς τέκνον παρ' ἐμοῦ καὶ τῆς κυρίας Μαλουέ, καὶ ὡς τοιοῦτο σήμερον τὸν θρηνούμεν.

Περὶ τὸν εἶναι νὰ διηγηθῶ τὰ προηγηθέντα τῆς καταστροφῆς, ἀφοῦ κάλλιστα γνωρίζετε πάσας τὰς περιπετείας τοῦ ἔρωτος τῆς ἀτυχοῦς ἐκείνης γυναικὸς πρὸς τὸν πολυκλαυστον φίλον μας. Παραλείπω καὶ τὰς μετὰ τὸν θάνατον τῆς κυρίας Πάλμας πενήθιμους σκηναίς, τὰς ὁποίας ἐπεσκίασε νεώτερον πένθος.

Ἡ διαγωγή τοῦ κ. Γεωργίου κατὰ τὰς ὀδυνηρὰς ἐκείνας ἡμέρας καὶ ἡ ἀποκαλυφθεῖσα εὐαισθησία καὶ εὐγένεια τῆς ψυχῆς του τὸν εἶχον καταστήσει ἀκόμη προσφιλέστερον εἰς ἡμᾶς. Καὶ οὕτω ὁμοῦ ἐπεθύμουν νὰ τὸν ἀπομακρύνω ὅσον τάχιστα ἀπὸ τὸν τόπον τῆς καταστροφῆς, σκοπεύων νὰ εἴθω ὁ ἴδιος εἰς Παρισίους νὰ τὸν ρίψω εἰς τὰς ἀγκάλας σας. Ἄλλ' ἐκείνος δὲν ἔσπευγε νὰ ἐγκαταλείψῃ τόσον τάχως τὸν νεόσκαπτον τάφον τῆς ἀθλίας κομῆσσης. Ξενιζόμενος καὶ πάλιν εἰς τὸν πύργον μου δὲν ἐξήρχετο παρὰ μόνον διὰ νὰ μεταβῇ εἰς τὸ πλησιέστατον νεκροταφεῖον. Ἦτο μὲν ἡσυχος, ἀλλὰ τὴν ὑγείαν του ὑπέσκαπτεν ἡ λύπη. Προχθὲς ἡ σύζυγός μου τὸν παρεκίνησε νὰ συνεχίσθῃ ἐριππος μετὰ τοῦ κ. Βρεῦλῆ καὶ ἐμοῦ, καὶ τοῦτο ἐπραξεν ἀπροθύμως πρὸς χάριν τῆς. Καθ' ὁδὸν ἐπροσπάθει καὶ ἡμᾶς νὰ εὐχαριστήσῃ, μετέχων ὅσον ἠδύνατο τῆς συνομιλίας. Νομίζω μάλιστα ὅτι εἶχε κατορθώσει πρῶτην

¹ Τέλος. Ἰδὲ σελ. 180

φορὰν καὶ νὰ μειδιάσῃ, ὅτε κατὰ κακὴν τύχην συννητήθημεν μετὰ τοῦ κ. Μωτέρρη, ἰππεύοντος μετὰ δύο φίλων του καὶ δύο κυριῶν. Οὗτοι ἠκολούθουν τὴν αὐτὴν ὁδόν, ἀλλὰ βαδίζοντες ταχύτερον ἡμῶν μᾶς ἐξεπέρασαν χαιρετήσαντες. Εἰς τὸ χαιρέτημα τοῦ κ. Μωτέρρη οὐδὲν παρετήρησα διάφορον τοῦ συνήθους, ὥστε πολὺ ἐξεπλάγην ἀκούσας τὸν κ. Βρεῦλῆν νὰ ψιθυρίζῃ: — Τοῦτο ἦτο ἀναίδεια καὶ ποταπότης. — Ὁ Γεώργιος, ὅστις εἶχεν ὠχρίασει κατὰ τὴν συνάντησιν, ἐστράφη ἀμέσως πρὸς τὸν κ. Βρεῦλῆν ἐρωτῶν: — «Ποῖον τοῦτο; Περὶ τίνος ὁμιλεῖτε; — Ὁμιλῶ περὶ τῆς ἀθαιδεῖας τοῦ κ. Μωτέρρη. — Παρενέβην ἀμέσως ἐπιπλήττων τὸν κ. Βρεῦλῆν διὰ τὴν ἐριδομανίαν του, καὶ βεβαιῶν ὅτι οὐδ' ἔχνος παρετήρησα προκλήσεως εἰς τὴν συμπεριφορὰν ἢ τὴν ἔκφρασιν τοῦ προσώπου τοῦ κ. Μωτέρρη' ἀλλ' ὁ Βρεῦλῆς μὲ διέκοψε κράζων: — Ἄν ἦνοιγες τοὺς ὀφθαλμούςς σου θὰ ἐβλεπες ὅτι ὁ ἀχρεῖος ἐκείνος ἐγέλασεν εἰρωνικῶς κυττάζων τὸν κ. Γεώργιον. Διατί θέλεις νὰ καταπῆν ὁ φίλος μας ὑβρίν τὴν ὁποῖαν οὐτε σύ οὐτ' ἐγὼ δὲν θὰ κατεπίνομεν; — Πρὶν τελειώσῃ ἡ φράσις αὕτη, ὁ Γεώργιος ἐδίωκε καλπάζων τὸν κ. Μωτέρρη.

— Ἐτρελλάθης; εἶπα εἰς τὸν Βρεῦλῆν, ὅστις ἐζήτηε νὰ μὲ κρατήσῃ, τί σημαίνει αὕτη σου ἡ ἐφεύρεσις; — Σημαίνει ὅτι ἦτο ἀνάγκη νὰ εὐρωμεν μίαν οἰκονομικὴν διασκέδασιν διὰ τὸν δυστυχεῖ φίλον μας, τὸν ὁποῖον κατατρῶγει ἡ λύπη. Χωρὶς νὰ χάσω καιρὸν εἰς ἀπάντησιν ἀπεσπασθῆν ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Βρεῦλῆ καὶ ἔτρεξα κατόπισιν τοῦ Γεωργίου. Ἄλλ' ὁ ἵππος του ἦτο ταχύτερος τοῦ ἰδικοῦ μου, ὥστε ἀπέγινον ἀκόμη περὶ τὰ ἑκατὸν βήματα, ὅταν ὁ φίλος μας ἐφθασε τὸν κ. Μωτέρρη, ὅστις βλέπων αὐτὸν ἐρχόμενον εἶχε σταματήσει. Μοὶ ἐφάνη ὅτι ἀντηλλάγησαν ὀλίγαί τινες λέξεις, καὶ εὐθὺς ἔπειτα εἶδον τὸν Γεώργιον ὑψοῦντα τὴν μαστιγὰ καὶ δις ἢ τρίς βραβίζοντα κατὰ μέσον πρόσωπον τὸν κ. Μωτέρρη, μὲν δὲ ἐπροσθάσαμεν ὁ κ. Βρεῦλῆς καὶ ἐγὼ νὰ τοὺς χωρίσωμεν.

Μετὰ τοιαύτην σκηναίαν ἀδύνατον ἦτο ν' ἀποσπασθῆν ἡ μονομαχία. Οἱ δύο συνοδοὶ τοῦ κ. Μωτέρρη μᾶς συνώδευσαν εἰς τὸν πύργον πρὸς κανονισμὸν τῶν ὄρων αὐτῆς. Ἡ ἐκλογή τοῦ ὄπλου ἀνήκεν ἀναντιρρήτως εἰς τὸν βραβισθέντα, βλέποντες ἐν τούτοις τοὺς μάρτυρας αὐτοῦ διαστάζοντας ἢ ἀδιαφοροῦντας περὶ ταύτης, ἠρωτήσαμεν περὶ τούτου τὸν κ. Γεώργιον, ὅστις ἐπροτίμησεν ἀμέσως καὶ ἀδιστακτικῶς τὸ ξίφος. — «Διατί τὸ ξίφος, ἠρώτησεν ὁ κ. Βρεῦλῆς, ἐνῶ σὲ γνωρίζω κάλλιστον σκοπευτὴν; Εἶσαι ἄρα βέβαιος ὅτι μεταχειρίζεσαι καλλίτερα τὸ ξίφος; Πρόσεξε, δι' ὄνομα Θεοῦ, μὴ γελασθῆς, διότι πρόκειται περὶ μονομαχίας θανατηφόρου — Οὐδόλως ἀμφιβάλλω περὶ τούτου, ἀπεκρίθη ἡσυχῶς ὁ Γεώργιος, ἀλλὰ προτιμῶ τὸ ξίφος, ἐφ' ὅσον εἶναι τοῦτο δυνατόν». Ταῦτα ἀκούσαντες ἐδικαιούμεθα νὰ θεωρήσωμεν ὡς εὐτύχημα τὴν ἀποδοχὴν παρὰ τῶν μαρτύρων τοῦ ξίφους: ὦρα δὲ τῆς συναντήσεως ὠρίσθη ἡ ἐνάτη τῆς ἐπιούσης.

Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας ὁ κ. Γεώργιος ἐπέδειξε ἀταραξίαν καὶ ἐκ διαλειμμάτων εὐθυμίαν, ἥτις ἐξέπληττε πρὸ πάντων τὴν κυρίαν Μα-

λουέ, εἰς τὴν ὁποῖαν ἀπεκρύπτομεν τὸ τελευταῖον ἐπεισόδιον. Ὁ φίλος σας ἀπεσπάρθη τὴν δεκάτην. Ἰδὼν ὅτι εἶχεν ἀκόμη φῶς τὰ μεσάνυχτα ἐπῆλθον εἰς τὸ δωμάτιόν του, ὠθούμενος ἀπὸ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀγάπης μου καὶ τίνος ἀνησυχίας. Ἐκείνος ὁμοῦ ἦτο ἡσυχώτατος καὶ ἐσφράγιζεν ἐπιστολάς, τὰς ὁποίας μοὶ ἔδωκε λέγων. — «Ἐτελείωσα τὰς ὑποθέσεις μου, καὶ τώρα θὰ κοιμηθῶ μακαρίως».

Πρὶν τὸν καλονυκτίσω ἐθεώρησα καθήκον μου νὰ δώσω εἰς αὐτὸν συμβουλὰς τινὰς περὶ τῆς χρήσεως τοῦ ξίφους, τὰς ὁποίας ἤκουεν ἀπροσέκτως καὶ διέκοψεν ἀφηνιδίως τείνων μοὶ τὸν βραχίονα — «Ἐξετάσατε, εἶπε, τὸν σφυγμὸν μου». Οὗτος ἦτο τῷ ὄντι κανονικώτατος ἀποδεικνύων πραγματικὴν τοῦ φίλου μας τὴν γαλήνην καὶ εὐδιαθεσίαν. Τὸν ἠπάσθη καὶ τὸν ἀφῆκα νὰ κοιμηθῇ.

Τὴν ἐπιούσαν πρὸ τῆς ἐνάτης εὐρισκόμεθα ὁ κ. Γεώργιος, ὁ κ. Βρεῦλῆς καὶ ἐγὼ εἰς τὸν ὀρισθέντα τόπον, ὅπου προσῆλθε σχεδὸν συγχρόνως ὁ κ. Μωτέρρης μετὰ τῶν δύο μαρτύρων του. Τὸ ποῖον τῆς ὑθρεως καθίστανε ματαίαν πᾶσαν ἀπόπειραν διαλλαγῆς, ὁ δὲ ἀγὼν ἤρχισεν ἀμέσως. Ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς παρετήρησαμεν ὁ κ. Βρεῦλῆς καὶ ἐγὼ μετ' ἀπεριγράφτου ἀπορίας καὶ ἀγωνίας, ὅτι ὁ κ. Γεώργιος, ὁ ἐπιμενίας εἰς τὴν προτίμησιν τοῦ ξίφους, ἦτο τελείως ἄπειρος τοῦ χειρισμοῦ αὐτοῦ. Τὴν διασταύρωσιν τῶν λεπίδων διεδέχθη σιὰ μόνον συμπλοκῆς, κατὰ δὲ τὸν τρίτον ξηρισμὸν ὁ φίλος μας κατέπεσε φέρων θανάσιμον τραῦμα εἰς τὸ στήθος. Ὅταν τὸν ἐσήκωσα εἰς τὰς ἀγκάλας μου ὁ θάνατος ἐπήρχετο ταχύς, μὲν δὲ ἐπροσθάσε νὰ σφίξῃ τὴν χεῖρά μου καὶ νὰ μὲ εἶπῃ: «Εἰπέτε εἰς τὸν Παῦλον ὅτι τὸν ἀγαπῶ, ὅτι δὲν θέλω νὰ μ' ἐκδικηθῇ καὶ ὅτι ἀπέθανα εὐτυχῆς».

Οὐδὲν ἔχω νὰ προσθέσω εἰς τὴν ἀνωτέρω διήγησιν, τὴν ἱκανῶς μακρὰν καὶ ἐτι μᾶλλον ὀδυνηράν. Ἐνόμισα καθήκον μου νὰ σᾶς ἐκθέσω πάσας τὰς λεπτομερείας ταύτας, ὅπως δυνηθῆτε νὰ παρακολουθήσετε μέχρι τῆς τελευταίας αὐτοῦ στιγμῆς τὸν βίον τοῦ φίλου, τὸν ὁποῖον τόσον πολὺ καὶ τόσον δικαίως ἠγαπήσατε. Γνωρίζετε ἤδη τὰ πάντα καὶ αὐτὰ ἀκόμη, ὅσα δὲν ἐθεώρησα ἀναγκαῖον νὰ σᾶς εἶπω.

Ὁ φίλος μας ἀναπαύεται πλησίον τῆς. Πιστεύω, Κύριε, ὅτι θὰ εἴθετε καὶ σᾶς περιμένω. Θὰ κλαύσωμεν ὁμοῦ τὴν τύχην τῶν δύο τούτων φιλάτων ὄντων, τῶν ἐξ Ἰσοῦ ἀγαθῶν καὶ ἐρασιμῶν, τὰ ὁποῖα εἰς τὸ ἄνθος τῆς νεότητος κατέβαλεν ὁ ψυχικὸς πόνος.

Ἡ Ζωὴ ἐν Ἐπαρχίᾳ

ΜΕΓΑΛΗ ΕΒΔΟΜΑΣ

Διὰ τὸν ἐπαρχικὸν βίον ἡ Μεγάλη ἑβδομάς ἔχει μεγάλην σπουδαιότητα. Δι' αὐτῆς ὁ βαρὺς καὶ κοπιώδης βίος τῆς μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, καθ' ἣν τὰ σώματα καὶ αἱ ψυχαὶ ὑπεβλήθησαν εἰς τοὺς μέγιστους ἀποκηνώσεως μύχθους τῆς σπορᾶς καὶ τῆς καλλιέργειας, καὶ εἰς τὴν ἀμείλικτον νηστείαν, ἀποκτᾷ μικρὰν ἀνεσιν, ἀφοσιῶται ὀλοκλήρως εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἐπιδίδεται κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ Πάσχα εἰς τὸν ἕμμερον

τῆς ζωῆς, νέας δυνάμεις ἀναλαμβάνων, πρὸς νέους ἀγῶνας προαλειφόμενος. Ἡ ἐργασία μόλις ἐπιτρέπεται καὶ ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας καὶ ὑπὸ τῆς συνηθείας μέχρι τῆς μεγάλης Τετάρτης. Ἀπὸ τὴν μεγάλην Πέμπτην ἰδίως, πᾶσα ἐργασία, πᾶς μόχθος, πᾶν ἐμπόριον, πᾶσα συμφεροντικὴ ἀπόπειρα, θεωρεῖται καθαρῶς μεγίστη ἀσέβεια. Τὰ καταστήματα καὶ τὰ ἐργαστήρια μένουσιν ἀκόμη ἀνοικτά, πρὸς ἄγραν μὲν ἀγοραστῶν, καὶ ποικιλώτερα καὶ ἐλκυστικώτερα ἐπιδεικνύουσιν τὰ ἀντικείμενά των, ἀλλ' οὐδεμίαν ἀπόπειραν ἐργασίας βαρείας ἐπιχειροῦν. Ἐννοεῖται ὅτι ὑπάρχουν καὶ τινες κερδοσκόποι ἀσέβεις, οἵτινες εἰς τὰς ἀνάγκας μάλλον τῶν πέλκτων τῶν ἐνδίδοντες, ἢ εἰς τὸν κνισμὸν τοῦ συμφεροντος, καὶ τὸν πόθον τῆς ἐργασίας, ἀψήφου πᾶσαν μεμψιμοιρον μομφὴν τῶν πολυασχόλων ἀέργων, καὶ ἐξακολουθεῖν ἤσυχον τὴν δουλειάν των, καὶ τὰ νυκτερία των. Εἰς αὐτὴν τὴν ἐξίτησιν ὑπάρχοντα ὡς ἐπιτοπὸν οἱ ραφτάδες, οἱ τσαγκάρηδες καὶ ἡ συντροφία των. Οἱ ἐπιλοιποὶ ἐργατικοί, οἱ ἀπὸ τῆς πρωίας τῆς μεγάλης Πέμπτης κηρύσσοντες τελείαν ἀπεργίαν εὐρίσκουν περίστασιν νὰ ἐπιδείξουν τὴν ἰδιότησαν ἰκανότητά των εἰς τὴν κατασκευὴν διαφόρων καὶ ποικιλοσχημῶν πυροτεχνημάτων, μεταβαλλόμενοι κατ' αὐτὰς τὰς ἡμέρας εἰς αὐτοσχέδιους πυροτεχνηματίας. Οὕτω ὅλα τὰ ραφτάκια, καὶ τοῦ αὐτοῦ εἴδους τὰ κοπέλλια πληροῦσι τὰς ἐπαρχιακὰς αὐλὰς θερῶν, προστίθοντα εἰς πυκνοὺς ὀμίλους μὲ πειλωρίας μολοπετρας τὴν πυρίτιδα, δένοντα τὰ χάρτινα χαλκῶνιαι, καὶ τὰς παρεμφερεῖς βροκέτας καὶ τράκεις, γεμιζόντα ἐλόκληρα δερμῆτινα σακκίδια ἐξ αὐτῶν, προσωρισμένων ὄλων νὰ καῶσι πλουσιοπαρόχως, κατὰ τὴν μεσονύκτιον περιφορὰν τοῦ Ἐπιταφίου, καὶ νὰ ριφθῶσι μηχανῶδες μεταξὺ ἀντιπάλων στρατοπέδων, ἅτινα τὴν πρωίαν τοῦ μεγάλου Σαββάτου οὐκ ὀλίγα θύματα θ' ἀριθμῶσι.

Τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὸ ἐπίσημον τῆς μεγάλης ἐβδομάδος ἀναρκάνεται ἀπὸ τῆς ἑσπέρας τῆς μεγάλης Πέμπτης. Τὰ δὴ δεκάεξ ὡρὰ γέλιαι, τὰ μέχρι βραθείας νυκτὸς παρατεινόμενα καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἐξάρτησις τοῦ ὁμοιώματος τοῦ Χριστοῦ προσδίδου τὴν ἐσπέραν ἐκείνην γενικὴν ἐκπλήξιν, γενικὸν πένθος, γενικὴν κατήρσειαν. Ὅλοι θὰ φιλοτιμηθῶν νὰ τρέξουν ἀπὸ δύσεως ἡλίου εἰς τὰς ἐκκλησίας, καὶ αὐτοὶ οἱ πλέον ἄθεις, οἱ παρὰ τῶν πολλῶν πιστῶν, ὡς φραμασόνοι οἱ χαρακτηριστιζόμενοι, δὲν θὰ λείψουν ἀπὸ τὸν νυκτερινὸν ἐκκλησιασμὸν. Ἡρόθυμοι θὰ τρέξουν ἐν πυκνῷ συνοσισμῷ εἰς τὸν γυναικωνίτην αἱ λυγερὰ καὶ τὰ γράδια, μὲ τὴν ἀένναον κίνησιν τῶν στεγνῶν τῶν χειλέων πρὸς ἐπανόληψιν τῶν ψαλμῶν· πρόθυμοι θὰ σπεύσουν νὰ πληρώσουν τὸν κῶδον πάσης τάξεως καὶ πάσης ἡλικίας ἄνδρες καὶ παιδιά. Τὰ τελευταῖα μάλιστα διακρινόμενα διὰ τὴν καταπληκτικὴν ἔφοδόν των ἐπὶ πάσης γωνίας καὶ πάσης ἄρας τῆς ἐκκλησίας, ἀδημονοῦντα διὰ τὴν ἀτελείωτον παράτασιν τῆς ἀκολουθίας, συναθροίζονται συνήθως κατὰ πυκνοὺς ὀμίλους καὶ ἀνάπτοντα ἐλόγυρά των πολυάριθμα κηρία διηγούντα κατὰ σειράν ἕκαστον ἀπὸ ἐν περιπετειῶδες παραμῦθι, συντομεύοντα οὕτω τὰς μακρὰς ὥρας, καὶ ἀποδιώκοντα τὸν βαρύνοντα τὰ βλέφαρά των ὕπνον. Καὶ ὅταν ὁ Χριστὸς μετὰ τὸ ἔκτον εὐαγγέλιον κρεμασθῆ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, καὶ ἀντηγήσουν πνεθίμως οἱ κώδωνες ἀνὰ μέσον τῆς νυκτερινῆς σιγῆς, πᾶσα ἐνασχόλησις καὶ ἐργασία παύει πλέον τελείως, τὰ κερνεῖα καὶ τὰ εἰσπωλεῖα ἐξαρτῶσι κεκλιμένως τὰς εἰκόνας των ἐπὶ τῶν τοίχων, ἐπὶ τῶν μπιλιάρθων αἱ στέκιες σχηματίζουσιν ἐκρίδωντας, ἐπ' αὐτῶν κρεμάται ὁ φάντης καὶ ἡ δάμα,

γενικὴ ἐπέρχεται ἡ νηστεία, καὶ ὑπάρχουν ἄνθρωποι, καὶ ἰδίως γυναικάρια καὶ γράδια, μοχθῶντα νὰ ἐξασηλάσουν μίαν γωνίαν εἰς τὸν Παράδεισον, διὰ νηστείας ἀπολύτου μέχρι τῆς ἡμέρας τοῦ Πάσχα. Καὶ ὅταν τὰ πλήθη διαχυθῶν πέρων τοῦ μεσονυκτίου εἰς τὰς ὁδοὺς, ἐπιστρέφοντα μὲ τὰ ἀπαραίτητα μικρὰ φαγαράκια των—τὴν αἰσθητὴν αὐτῶν ἀκίνησιν παρωχημένων χρόνων—θὰ εὐρουν τὰς ὁδοὺς πλημμυρισμένους ἀπὸ ἐλόκληρα ποίμνια, θρηνωδῶς βελίζοντα, ὡς νὰ προμαντεύωσι τὴν μέλλουσαν θυσίαν των κατὰ τὴν γενικὴν σφαγὴν τῆς Κυριακῆς. Καὶ μόλις ἡ αὐγὴ τῆς ἐπαύριον ἀναλάμψῃ, οἱ πολυάσχολοι ἐκ τῶν πολλῶν ψωνίων τῆς ἡμέρας οἰκογενειάρχαι θὰ διαχυθῶν εἰς τοὺς δρόμους, εἰς τὰς πλατείας καὶ τὴν ἀγορὰν, καὶ θὰ περιέλθουν κοπάδια, καὶ θὰ γυρίσουν αὐτοσχέδια μανδριά, καὶ θὰ ἐπιθεωρήσουν ἕκατοντάδας ἀρνίων, ἕως ὅτου ἐκλέξουν τὸ ἀπαραίτητον θύμα τοῦ Πάσχα, τὸ μετὰ τσαύτης πομπῆς ὀδηγούμενον εἰς τὴν οἰκίαν, ὅπου ἐξαλλος τὸ ὑποδέχεται ὁ παιδικὸς κόσμος. Καὶ μετὰ τὸν ἄρνον, ἡ ἀγορὰ τῶν κηρίων διὰ τὸν Ἐπιτάφιον καὶ τὴν Ἀνάστασιν, καὶ μετὰ τὰ κηρία ἡ ἀγορὰ τῶν κινουμένων ἐνδυμάτων, καὶ ὑποδημάτων, καὶ πύλων τῶν πολυαριθμῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας καὶ τῶν ὑπηρετῶν τῆς, καὶ τέλος κινήσις καὶ ζωηρότης ἐξαιρετικὴ διὰ τὴν ἐπαρχιακὴν ἀγορὰν καὶ τοὺς τακτικούς καὶ ἐκτάκτους φοιτητάς τῆς. Ἀπὸ τὸ ἀπόγευμα τῆς μεγάλης Παρασκευῆς ἐκδηλοῦται ἡ ποιητικώτερα χροιά τῆς μεγάλης ἐβδομάδος. Ὁ γλυκὺς ἤχος τῶν σημύτρων προκλιεῖ ἀπὸ τῆς δευτέρας ὥρας εἰς τὸ σπρωσιμὸν τοῦ Ἐπιταφίου τὸ πλήθος. Αἱ λυγερὰ θὰ φιλοτιμηθῶν νὰ μαδῆσουν τοὺς κήπους των καὶ τὰ βασιλικὰ των, νὰ κάμουν μεγάλας πλουσιωτάτας ἀνθοδέσμας ἀπὸ τὰ μεθυστικὰ ρόδα τοῦ Ἀπριλίου, θὰ ἐνδυθῶν τὰ κομψότερα καὶ ἐλκυστικώτερα φορέματά των, καὶ θὰ μεταβῶσιν εἰς τὰς ἐκκλησίας, καὶ θὰ σκορπίσουν ἐπὶ τῶν ἐπιταφίων τὰς ἀνθοδέσμας των, καὶ θὰ διαχύσουν ἐλόγυρά των τὴν ζῶν καὶ τὴν κίνησιν. Ἐκεῖ θὰ τρέξωσι καὶ οἱ ἀφελεῖς χωρικοὶ καὶ οἱ κομψοῦμενοι ἐπαρχιώται, ἐκεῖ θὰ γίνῃ φοδερὰ ὄχλοδοθῆ, καὶ θὰ ἀνταλλασθῶν σημαντικὰ βλέμματα, καὶ σημαντικώτεροι ψιθυρισμοὶ ὑπὸ τὸν ἀσπασμὸν τοῦ Ἐπιταφίου, καὶ θὰ ἐπιδειχθῶν μαργαριταρένια δόντια ὑπὸ μειδιῶντα χεῖλη, καὶ θὰ λιγυθῶν ἐξ ἐρωτοτροπίας γλυκεῖς ὀφθαλμοί, καὶ θὰ διαδοθῶν τῆς μιᾶς τὰ κρυφὰ, καὶ τῆς ἄλλης τὰ φανερά, καὶ θὰ λεχθῶν, καὶ θὰ φλυαρήσουν τόσα, καὶ τόσα, ἐπωφελοῦμενοι τῆς ἐκτάκτου ἐπίσης ἑυκαρίας, καθ' ἣν εὐρίσκονται μεταξὺ καὶ ἀπέναντι τῶσων φίλων, καὶ τῶσων ἀντιζήλων. Καὶ αἱ περιπλανήσεις ἀπὸ ἐκκλησίας εἰς ἐκκλησίαν, καὶ ἡ ἐξαιρετικὴ κίνησις διὰ τὴν πόλιν θὰ ἐπιταθῆ πολὺ μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Τότε εἰς τοὺς ναοὺς δὲν θὰ ἐναπομείνωσιν εἰμὴ τὰ φιλοθρησκιώτερα γράδια, ἐκπληροῦντα τὸ τᾶξιμὸν των νὰ κοιμηθῶν ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν ἐπιταφίων, καὶ δίδοντα εὐκαρίαν εἰς τὰς μάχικας νὰ γελᾶσσοσι τῶσων πολὺ μὲ τὴν ἀλληλορραφήν τῶν ἐσθίτων των, καὶ μὲ μυριάς ἄλλας περιπετείας, ὅσας ὑφίστανται ἐκ τοῦ ἐφευρετικῷ πνεύματος τῶν τρελλοπαίδων τῶν στοιβαζομένων περὶ τῶν ἀνημμένων πυρῶν ἐξω τῶν ἐκκλησιῶν. Μετὰ τὸ μεσονύκτιον ἀρχίζει πάλιν ὁ συνοσισμὸς εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Τὰ στασίδια τῆς πληροῦνται, καὶ στενὸς τῆς χώρος γεμίζει μέχρις ἀσφυξίας καὶ ἐν μέσῳ τοῦ παρατεταμένου βήχους καὶ χασμημάτων ἀνθρώπων μόλις ἐγκαταλειψάντων τὴν σφωμνήν των, ψάλλεται ὁ Ἐπιτάφιος, πλείστον ὅσων ἐκ τῶν ἐκκλησιαζομένων προσεφερομένων βοηθῶν εἰς τὴν ὁδὴν «Ἡ ζωὴ ἐν τάφῳ». Καὶ ὑπὸ τὰ πρώτα μειδιήματα τῆς

αὐγῆς ὁ Ἐπιτάφιος ἀνυψούμενος ἐπὶ τῶν ὤμων τῶν ἱερέων, μὲ πομπὴν καὶ μὲ παράταξιν, μὲ ἀκολουθίαν ἀπείρου πλήθους, μὲ συνοδίαν δεκάδος στρατιωτῶν, καὶ δυάδος βραγγυῶν σαλπηγγῶν, περιφέρεται ἀνὰ τοὺς κυριωτέρους δρόμους τῆς πόλεως, κατακλιόμενος ὑπὸ τῶν ἀτελειότητων ἐκρήξεων φοδερῶν πυροτεχνημάτων. Ἀλλοίμονον ἂν δὴς Ἐπιτάφιον διαφόρων ἐκκλησιῶν συναπαντηθῶν. Τὴν ἐπομένην πολλὰ θύματα θὰ ἀριθμῆ ἡ ἀστυνομία τῆς πόλεως. Κρατικὰ μάχη συνάπτεται μεταξὺ τῶν ἀντιθέτων ἐκκλησιαζομένων, αἱ ροκέτες, τὰ χαλκῶνιαι ἐκρήγνυνται μηχανῶδη, βούζουιν μηχανόμενα, περιστρέφονται ταχύτατα, διασκορπίζουσιν εἰς τὸ σκότος τῆς νυκτὸς φωτεινοτάτην πληθῶραν σπινθηρῶν καὶ παρασύρουσιν καὶ ἀφανίζουσιν μὴ φειδόμενα οὐδὲ βράσων ἱερέων οὐδ' αὐτῶν τῶν χρυσῶν κροσσῶν τοῦ ἐπιταφίου, καὶ κατακλινοῦν πᾶν τὸ προσωγόν... Σήμερον τέλος τὸ Σάββατον, ἐπέρχεται ἡ Ἀνάστασις. Χριστὸς Ἀνέστη! καὶ ὅλα τὰ σκοριασμένα ὄπλα σκοῦζουσιν λυσιωδῶς, ὅλα τὰ ἀχρηστα πῆλινα ἀγγεῖα θραύονται διὰ τὸ πῆγμα τῶν Ἑβραίων ἐπὶ τῶν λιθοστρώτων, καὶ μὲ τὴν πρώτην σφαγὴν τῶν πρώτων ἄρνων, τῶν προσωρισμένων νὰ ψηθῶν πανηγυρικῶς σήμερον ἐπὶ τῶν πυρῶν τοῦ Πάσχα, καὶ μὲ τὸ πρῶτον βάντισμα τοῦ γυνόμενου αἵματος ἡ βαρεῖα σιὰ τῆς Τεσσαρακοστῆς ἐξαφανίζεται πρὸ τῶν κοκκίων αὐγῶν τοῦ Πάσχα καὶ τῶν ἐγκαρδίων εὐλημάτων τῆς Ἀγάπης.

ΕΠΑΡΧΙΩΤΗΣ

ΦΙΛΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἀγαπητέ μου,

Περνοῦσα τὸ δρόμο τῆς Κηφισίδος κοντὰ στὴ γωνία τοῦ βασιλικῷ κήπον βλέπω ἀνθρώπους μαζεμένους· ὅλοι εἶχαν τὰ μάτια τους προσηλωμένα κατὸν κάποιον, εἶπα, κατὶ θὰ ἐπαθεῖ τίποτε μαχαιριεῖς, τίποτε μεθῆσι, τίποτε ἀρρώστια, τὰ συνειθισμένα καὶ πλησίασα. Κ' εἶδα ξεπαλωμένο κατὰ γῆς ὄχι ἀνθρώπων ἄλλο πλάσμα· ἓνα ἄλογο. Πρωμένο ἦταν ἐστὸ ξεροθὶ πλεuro' βαρεῖα βαρεῖα τὸ κεφάλι του ἐστὴ λάσπη παραιτημένο, σὰ σφιχτοκαρφωμένο ἐστὴ γῆ τὸ κορμὶ του μονάχα σάλευεν ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή σὰν ἀπὸ βαρὴν ἀγῶνα· σὰ νὰ γύρνε νὰ ξεκασάνη, νὰ λυτρωθῆ, νὰ ξανασηκωθῆ τοῦ κίκου, τοῦ κίκου· συντριμμένα τὰ κῶνα καὶ τὸν, τὸνος τόσφαξε, μαρτύριο τόπιγε. Τέντονε τὰ πόδια καὶ κάπον κάπον τ' ἀνασῆκωνε τὸ ἐν' ἀπὸ τὰ πισινά του, τὸ δεξί, καὶ τὸ κουνῶσε ἀργὰ δυὸ τρεῖς φορὲς· ἔλεγε πὸς κάποιον ἔκραξε καὶ πάλι τὸ ξεάραριζεν ἀδοῦλευτο, κ' ἔμενε ἀκίνητο. Ἦταν ἐστὸ τραυβᾶ μ' ἄλλα δύο γλύστρησε κ' ἔπεσε καὶ πέφτοντες χτύπησε τὰ σίδερα τοῦ σύντριψαν τὴ ραχοκοκκαλιά τᾶλλα δυὸ συντρόφια του τὸ πάτησαν καὶ αὐτὰ κεκά, τ' ἀποτελείσσαν. Τύβραϊαν ἐξω ἀπ' τὴ γοαμῆ, τὸ τραυβᾶ μὲ τᾶλλα τράβηξε τὸ δρόμο του. Τὸ χτυπημένο ὄρα τὴν ὄρα ἔπεφτε σὲ πῶ μεγάλο βῆθος τριγύρω του οἱ μαζωμένοι κῆτταζαν, φέλαροῦσαν, χωράτευσαν, γελῶσαν. Κ' ἐκεῖ μπροστὰ ἐτὰ μάτια τους τὸ πλάσμα τοῦ Θεοῦ ψυχωμενοῦσε κ' ἔδινε τοῦ λογικῷ τὸ ἄλογο τὸ πλέον ἀξιομίμητο, τὸ πλέον ἱερὸ παράδειγμα· πὸς νὰ εἴη κανεῖς καὶ πὸς νὰ πεθαίνῃ! Τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς δὲν τὸν φοβήθηκε τὴ Μοῖρα τὴν ἀνίκητη νὰ τὴ νικήσῃ δι' στοχασθῆσε τρελλὰ· σὰ στοικὸς φιλόσοφος ὑπόμεινε τὴν πίνα· σὰ στοικὸς φιλόσοφος ἔμεινε μακρὸν ἀπὸ τὴν κείαν. Ἀπᾶνον στὴ δουλειὰ τὸ χτύπησαν ὁ κερανὸς τῆς Μοῖρας· ἄλλοιμονο σάντων ποῦ πῆσῃ ἔχθροι τοῦ γίνουτ' ὅλοι, ξένοι

καὶ δικοί· ἔτσι, τὰ συντρόφιά του δὲν τοῦθωσαν βοήθειαι· μάλιστα τοῦ ἔκαμαν κερὸ δεμένα κ' αὐτὰ, τράβηξαν ἐνῆμπορα τὸ δρόμο τους ὅσο ποῦ νᾶρθ' ἡ ὄρα τους. Ἐπεσει ἦσχα ἦσχα, χωρὶς φωνή, χωρὶς κλύματα, χωρὶς τιεγματα· κ' ὁ ἴθροτος τῆς ἀγωνίας χύθηκεν ἀπᾶνον του προτοῦ στεγνώσῃ ὁ ἴθροτος τῆς ἐργασίας. Νόμιζες ὅτι πὸς βασιλεύεται συντριμμένο καὶ χεροπολεμῆ· θεοροῦσαι πὸς ἀπλώθηκε νὰ ξεκαστῆσῃ καὶ ἄθελα τὸ πῆος ὁ ὕπνος· ἔζησε σὰ μάργος καὶ πέθανε σὰν ἦρως· κ' ἄθελα ψιθύρισα· Ἄνθρωπε, παραδειγματίσου! Ο ΦΙΛΟΣ ΣΟΤ.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΕΞΟΡΚΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΝΙΧΤΟΥΡΑ

Κόπικας, γιατρέ μου, τὸ ἀπὸ δῶ νὰ ὄγης τὸ Δημήτρη μου, μὲ ἐρώναζε γυνὴ τις ἐν τῷ χωρίῳ «Δανακὸς» ὅπου μετέβην ἐκ Φιλότης κατὰ τὸν παρελθόντα μῆνα.

— Δὲν εἶμαι γιατρός, κερὰ μου.

— Ὅχι δὲ ἐξοχώτατε, νὰ συγχαροῦσινε τὰ πεθαιμένα σου, κἄμε τὸ κόπο νὰ τὸ ὄγης ποῦ νὰι τὸ κινώτοχο νιχτουρισμένο. Τὰ προχτὲς τὸ ἤτεψενη ἡ γρηκὴ ἡ γιάτρισσά μας, τοῦ πνε καὶ τὸν ἐξορκισμὸ τοῦ παπᾶ Βασίλη ἀπὸ τὸ Φιλότη, μὰ δὲν εἶδενε χαίρι τὸ κερμένο. Σήμερα πάλι τὸ πρῶτὸ ποῦ ζυμώσασμεν τοῦ βλάκμενε στὸ λαϊκὸ του τὴν πανιστήρα τοῦ φούρνου· ἔτσά δὲ ζεστή καθὼς ποῦ ἦτανε καὶ τὸ πῆραμενε τρεῖς βόρτες τὸ χωρίδ καὶ τοῦ σημερινῆς σοῦ ντενεκέδες τὰ ἄλλα κοπέλια, μὰ νὰ ποῦ δὲν εἶναι βολετὸ νὰ σωτηρευτῆ...

Ἐκινήθη τότε ἡ περιέργειά μου καὶ ἐσκέφθην νὰ ἐπωφεληθῶ τῆς περιστάσεως. Ἐζήτησα δὲ νὰ προσκληθῆ ἄμέσως ἡ γιάτρισσα.

— Ὅχι τὴν ἤθελες, γιατρέ μου, γιὰ νὰ κἄμετε συβούλιο, μὰ λείπει στ' Ἀκρωτήρι καὶ θὰ στραφῆ στὸ χωρίδ αὐρὸ ποῦ νὰι Κυριακῆ.

— Ναι... ἀλλὰ δὲν πειράζει, ἐρχομαι αὐρὸ.

— Ὁ Θεὸς νὰ σοῦ τὰ πλερώσῃ, γιατρέ μου...

— Ποῦ εἶναι ὁ Δημήτρη; ἡρώτησα.

— Ἐλα μπρὲ σὺ εἰδὼ νὰ σὲ δῇ ὁ ἐξοχώτατος...

Προβάνει ὁ Δημήτρη, ἡλικίας περίπου ὀκτώ ἐτῶν, κίτρινος, πάσχων ἐξ ἱκτέρου καὶ κρατῶν τεμάχιον ἄρτου· ἀλλὰ μόλις μὲ εἶδεν, ἐτρέπη εἰς φυγὴν περιτρομος. Μ' ἐφοβήθη, καὶ εἶχε δίκαιον, διότι ἐν τῷ χωρίῳ ἐκείνῳ ἀποτελουμένῳ ἐκ τριάκοντα περίπου οἰκιῶν, κειμένῳ δὲ παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Διός, σπανίως βλέπουσι τινὰ ἐκ τῆς πόλεως καὶ ἰδίως ἐν ὄρα χειμῶνος. Ἀλλ' ἐσκέφθην ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ παραμείνω ἐπὶ πλέον ἐκεῖ· καὶ ἀποχρηστίας τὴν πελάτιδά μου, ἐπέστρεψα ἄμέσως εἰς τὸ χωρίον Φιλότη, ὅπερ ἀπέμεινεν περὶ τὴν μίαν ὥραν τοῦ Δανακοῦ.

Ἡ πρώτη μου φροντίς ἦτο νὰ ζητήσω τὸν παπᾶ Βασίλη ἵνα ἴδω τὸν ἐξορκισμὸν περὶ οὗ ἔτυχε ν' ἀκούσω καὶ ἄλλοτε, παρὰ γράδιων, εἰς διάφορα χωρία, ὅτι «εἶνε τὸ μόνο ἀντιφάρμακον τοῦ νιχτουρα».

Ὁ ἱερεὺς οὗτος, ὅστις εἶναι ἀρκετὰ μαρρωμένος, μὲ ἐπέδειξε γελῶν, «Μικρὰν Στιχολογίαν», ἐκδοθεῖσαν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1755, ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου τῆς ὁποίας εὐρηγται χαρτογράφος ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐξορκισμὸς. Μὲ προσέθηκε δὲ ὅτι, καθ' ἃ γινώριζαι, ἐκ παραδόσεως, ἄλλοτε ἐγένετο χρῆσις αὐτοῦ καὶ ὑπὸ ἱερέων.

1 Τὸ γυνδρὸν πανίον ὅπερ δένουσι βεβρεγμένον εἰς τὴν ἄκραν ξύλου καὶ καθαρῶσινε δι' αὐτοῦ τοὺς φούρνους.

Ο εξορκισμός έχει ούτω άπραχλάκτως :
Εγγύ εις τόν νίχτουρα.

Ως εξήρατο ή θεοτόκος από τή βροχ τοῦ αἰλιάνου μετά μιλίων ἄγγέλων καί ἀρχαγγέλων ἀπήνησαν τόν νίχτουρα, καί κήρτισαν αὐτόν ή παναγία θεοτόκος καί εἶπετο, πού ὑπάγει νίχτουρα, δισέχτορα, πράσινα, κίτρινα, συναγωγέ τοῦ χάροντος καί ἀδελφῆ τοῦ θανάτου; τότε αὐτός ἐγύρισε καί λέγει πρὸς τήν ὑπεραγίαν θεοτόκον, τί μέ ερωτάς νά σοῦ εἰπῶ, τὰ ἔροι μέ εἶδαν καί ἐκρήθησαν, ή θάλασσα μέ εἶδαν καί ἐφριζεν, καί βροντῆς καί ἀστραπῆς καί εφοδθησαν, καί σύ θεοτόκε μέ ἐρωτάς πού ὑπάγω; ὑπάγω εἰς τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ νά ἐμῶ εἰς τὰ κρανίαν τους καί εἰς τοὺς οφθαλμούς αὐτῶν, καί νά θράμω εἰς τὰ πλευρά αὐτῶν καί περιζώσω αὐτούς. καί ή ὑπεραγία θεοτόκος καί κυρία ἡμῶν ἔσταυλεν ἐμένα τόν δούλον τοῦ Θεοῦ νά σε ὀρκίσω μέ εἶνον καθαρὸν καί με χρῆσιν σφραγίδα, ὀρκίζω σε εἰς τὰ εἰκοσιτέσσερα γράμματα τρέχι ὁ ἥλιος εἰς τήν κροούτζια, ὀρκίζω σε νίχτουρα, δισέχτορα, κίτρινα, πράσινα εἰς τήν πανάχραντον καί δέσπηναν θεοτόκον, ὀρκίζω σε νίχτουρα, πράσινα, κίτρινα, εἰς τόν θρόνον τοῦ Θεοῦ τόν ἀσάλευτον καί εἰς τὰ στερεώματα τοῦ οὐρανοῦ, καί εἰς τὰ σημάτια τῶν ἰδῶτων ἐξέλεθε ἀπὸ τόν δούλον τοῦ θεοῦ (ὁ δείνα). Ὀρκίζω σε εἰς τοὺς ἁγίους ἀγγέλους καί ἀρχαγγέλους, ὀρκίζω σε εἰς τοὺς ἁγίους ἀποστόλους τοὺς δώδεκα καί εὐδομικοντα. ὀρκίζω σε νίχτουρα, πράσινα, κίτρινα καί εἰς τοὺς τέσσαρες εὐαγγελιστάς, ἐξέλεθε καί ἀναχώρισον ἀπὸ τόν δούλον τοῦ θεοῦ (ὁ δείνα). σῶμεν καλῶς, σῶμεν μετὰ φόβου θεοῦ πίστεως καί θεοῦ ἡμῶν, ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν, μέγα τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας τριάδος ὑπεραγία θεοτόκε βοήθεισον καί ἐξασθενέισον τόν δούλον σου (ὁ δείνα) τρεῖς φορές καί ἀπόλυσι. Τέλος.

Ο Σακελλίων Φιλοτίου Δημήτριος ἱερεὺς Ἁακρίων ἔγραψα 18....

Τῆν ἐπομένην ἡμέραν μετέβην πάλιν εἰς Δανακὸν ὅπου εὔρον τήν γιάτρισσα' ἀλλὰ, τὰ τῆς συνεντεύξεώς μου ἐκείνης θά ἐπιστείλω ἄλλοτε τῇ Ἐστίᾳ.
Ἐν Νάξῳ. ΜΙΧ. ΙΑΚ. ΜΑΡΚΟΠΟΛΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Ο δομύτατος τῶν χειμῶνων.

Ο χειμῶν τοῦ 1709 ἦτο, καθά γράφει ὁ γνωστός φυσιοδίρης Φ. Σούβερ, ἀπὸ τῶν ἀρχῶν Ἰανουαρίου μέχρι τῶν μέσων Φεβρουαρίου, ἐκ τῶν φοβερωτάτων καί ψυχροτάτων διὰ τήν μέσην Εὐρώπην. Ὅχι μόνον εἰς τὰς ἐξοχὰς ἀλλὰ καί εἰς αὐτὰς τὰς στενωτάτας ὁδοὺς τῶν πολυανθρωποτάτων πόλεων, προσέτι δὲ ἐν τῶν οἰκιῶν καί ἐντὸς αὐτῶν τῶν κλινῶν ἐξεπάγιανσαν τότε πολλοὶ ἄνθρωποι. Ἡ ἰσχυροτάτη πυρὰ ἐν τῇ θερμώτατῃ καί τῇ ἐστίᾳ δὲν ἦρκει ὅπως θερμάνῃ ἔστω καί μετρίως μικρὸν θωμάτιον ἐνῶ τὰ σίδερα τῆς θερμώτατης ἦσαν διάπυρα, εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων βημάτων ἐπ' αὐτῆς πλησίον τοῦ παραθύρου ἐπάγωνε τὸ ὕδωρ ἐν τοῖς δοχείοις, ἅτινα διαρρηγνύοντο αἰφνης ὑπὸ τῆς δυνάμεως τοῦ διαστελλομένου πάγου, ὅπως οἱ βράζει ἐν ταῖς χαράδραις τῶν ὁποίων πηγνυται τὸ ὕδωρ. Στρουθία καί ἄλλα πτηνά καί ὄρνα ἐπιπτον ἐνίοτε νεκρά ἀνωθεν. Σειρὰς ὀλοκλήρους ζυλοκοτῶν εὗριστον τότε ξεπαγιασμένας ἐν μέσῳ τῶν χιονοστιβάδων. Αἱ νυκτερίζες ἐξύπνησαν ἔνεκα τοῦ ἰσχυροῦ ψύχους ἐκ τοῦ χειμερινοῦ ὕπνου των καί ἐφάνοντο αἰφνης ἐν μέσῃ ἡμέρᾳ περὶ ἐπὶ τινὰς στιγμὰς, ἀλλ' ἐπιπτον μετ' ὀλίγας περὶ τῆς νεκρῆς εἰς τὸ ἔδαφος. Αἱ ἔλαφοι καί αἱ θορκάδες ἔχθη τήν ταχύτητά των, ὡς παράλυτοι ἐδά-

διζον εἰς τὰς ἐξοχικὰς ὁδοὺς, πολλάκις μάλιστα ἐφθονον πλησιέστατα εἰς τὰς ἀνθρωπίνους κατοικίας' ἐπελθόντος τοῦ ἔαρος εὐρέθησαν πλειστοὶ ἐξ αὐτῶν νεκρῆς εἰς τὰ δάση. Αἱ λίμναι καί τὰ ρυάκια, ὧν τὸ ὕδωρ εἶχε παγῶσῃ μέχρι τοῦ βυθοῦ, ἀπέδιδον δυσωδίαν, ὅταν ἐτάκῃ ὁ πάγος, ἐκ τοῦ πλήθους τῶν νεκρῶν ἰχθύων. Ἡ ἐλευσιότης καί ἡ ἔνδεια παρουσιάζοντο τότε ὑπὸ ποικιλωτάτας μορφῆς, διότι ἐκτὸς τοῦ ψύχους ὑπέφερον ὁ λαὸς καί ἐκ τῆς ἐλλείψεως καί μεγάλης ἀκριθείας τῶν τροφίμων. Αἱ χειμερινὰ σποραὶ, τὰ κλήματα καί τὸ μέγιστον μέρος τῶν ὀπωροφόρων δένδρων εἶχον καταστραφῆ' τὰ ποτὰ καί τὰ λαχυνικὰ εἶχον μεταβληθῆ εἰς πάγον καί ἐντὸς τῶν καλλιτέρων ὑπογείων. Πολλοὶ ὄδοιποροὶ εἶχον τήν ἀτυχίαν νά ἀποθάνωσι καθ' ὄδον καί αὐτοὶ οἱ ἐπιβάται τῶν ταχυδρομικῶν ἀμαξῶν καί οἱ ἀμαξηλάται εἶχον τήν αὐτὴν τύχην καίερα προσφυλασσόμενοι διὰ γουναρικῶν καί πολλαπλῶν ἐνδυμάτων. Πολλάκις δὲ συνέβη νά φθάσωσιν αἱ ἀμαξῆς αὐταὶ εἰς τὸν σταθμὸν καί οὐδεὶς ἐπιβάτης ἢ ταχυδρόμος νά ἐξέλθῃ' οἱ ταξιδιωτὰι εἶχον ἀπλούστατα μεταβληθῆ εἰς ττώματα. Ἐκ βαθμῶν τινων πλειοτέρας ἢ ὀλιγωτέρας θερμότητος ἐξαρτάται ὀλοκλήρος ἢ ζωὴ τοῦ κόσμου μας μέ ὄλην τῆς τῆν μεγαλοπρέπειαν! Τίς θά ἐμποδίσῃ τὸν δημιουργὸν ν' αὐξήσῃ κάποτε τὸν χειμῶνα κατὰ τοὺς βαθμοὺς αὐτοῦ;

Νεώτατα πειράματα ἐπὶ τῆς χολέρας.

Εἰς τήν ἱατρικὴν ἑταιρίαν τῆς Βιέννης ἀνεκοινώθησαν ἰσχυρῶς τὰποτελέσματα σπουδαίων πειραμάτων γνομένων πρὸς ὑποστήριξιν τῶν περὶ χολέρας γνῶμῶν τοῦ Πეტτενκόφερ. Ἐν τῷ παθολογικῷ φροντιστηρίῳ τοῦ καθηγητοῦ Στρίκερ κατέπιον 4 πρόσωπα ἐπανειλημμένως κατὰ τὸν Δεκέμβριον καί Ἰανουάριον μεγάλας δόσεις χολερικῶν καλλιεργειῶν προεργασμένων ἐκ χολεριῶντων τῆς Βιέννης καί τῆς Πέστης. Ἐκτὸς τῶν διαρροϊῶν οὐδεμίᾳ ἄλλῃ διακρίσει τῆς ὑγείας παρατηρήθη εἰς τοὺς 4 τούτους, καίτοι εἰς τὰ ἀποχωρήματα αὐτῶν ἀνευρίσκοντο βακτηριδία τοῦ Κώχ. Ἰνα δὲ λείψωσιν αἱ κατὰ τῶν πειραμάτων τοῦ Πეტτενκόφερ ἐνοστάσεις, ἐξουδετερώθη τῆν φορὰν ταύτην τὸ ὄξυ τοῦ στομάχου δι' ἀραιῶν διαλυμάτων σόδας.

Νέα μέθοδος τυλεγραφικῆς δυνεννοῦσεως.

Εἰς προηγούμενον φύλλον τῆς Ἐστίᾳς ἐγένετο λόγος περὶ τῆς νέας μεθόδου τοῦ Ἐδισῶνος πρὸς τηλεγράφησιν ἀνευ συρμάτων συγκοινωνούντων, ἥτοι ἀπλῶς μόνον δι' ἐπαγωγῆς. Νῦν ὁ πρῶτος ἠλεκτρικὸς τῶν ἀγγλικῶν τηλεγράφων κ. Πρής (Preece) ἐξέτελεσε πειράματα, ὅπως εὐρη μήπως εἶνε δυνατόν νά ἐπιτευχθῇ συγκοινωνία μεταξὺ τῶν πυρφόρων πλοίων καί τῆς παραλίας κατὰ τὸν ὑπὸ τοῦ Ἐδισῶνος ὑποδειχθέντα τρόπον. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐτάκυσεν εἰς τήν ἀκτὴν τοῦ Κάρδιφ καί εἰς τήν τῆς νήσου Φλαθῶλμ, ἥτις ἐπέιχε τόπον πυρφόρου πλοίου, δύο σύρματα εἰς ἀπόστασιν 4800 μέτρων. Τὰ ρεύματα τοῦ ἐνὸς ἔπρεπε νά παράγωσιν ὅμοια ρεύματα εἰς τὸ ἀπέναντι κείμενον. Πράγματι δὲ ἡ συνεννόησις ἐπέτυχε τόσον καλῶς, ὥστε τὸ ζήτημα δύναται νά θεωρηθῆ ὡς λελυμένον. Τὰ ὑπὸ τοῦ Πρής ἐπιδειχθέντα πειράματα τοῦ Ἐδισῶνος, εἶνε βεβαίως προωρισμένα νά φέρωσιν ἀνατροπὴν ριζικὴν εἰς τὸν νῦν ὑπάρχοντα τρόπον τῆς τηλεγραφικῆς συγκοινωνίας, θά λείψωσι δὲ καί τὰ συνεχῆ κωλύματα ἐν τῇ διαδιόδῳ τῶν τηλεγραφημάτων, ἅτινα συμβαίνουσι παρ' ἡμῖν ἐκ τῆς συχνῆς διακοπῆς ἢ καταστροφῆς τῶν συρμάτων. Πρόκειται μόνον ἐτι νά ἐπιτευχθῇ καί εἰς μακροτέρας ἀποστάσεις, ὅτι μέχρι τοῦδε κωλυθῆ εἰς 4800 μέτρων ἀπόστασιν. Ρ'

ΑΝΑ ΤΟ ΑΣΤΥ

Καί ἡ τελευταία ὀρμή τοῦ χειμῶνος παρήλθεν. Ὁ οὐρανὸς ἐπέδειξε πάλιν τήν γλαυκὴν ἐκρινὴν τοῦ ὕψιν, ἡ χιών τῶν ὄρεων ἀνελύθη, τὸν παγετὸν διεδέχθη θάλασπος γλυκὺ καί ἡ φύσις ἀνέλαθε τὸ εὐφρόσυρον μειδίμα, τὸ ἐμπνεῖν εἰς τὰ τέκνα τῆς τόσας ἐλπίδας, τὸ ἐκτρέφον τὰ δνεира τῶν ποιητῶν καί τῶν νέων, τὸ διεπισθῶν βαθέως ἐντὸς τῶν καρδιῶν. Ὑπὸ οἰωνοῦς τοιοῦτους θά ἐορτάσωμεν τὸ Πάσχα μας, τὸ φαῖδρον ἐλληρικὸν Πάσχα, τήν ἐορτὴν τῆς ὑπαυθρίου χαρᾶς. Καθ' ὅλα τὰ φαινόμενα ὁ οὐρανὸς δὲν θά ἐπιτρέψῃ τὸν ἐορτασμὸν Πάσχα χειμερινοῦ θλιβεροῦ, μέ παγετούς ἢ μέ ὄμβρους, ὡς ἐφοδοῦντο πολλοὶ ἐκ τῆς ἐπιμόνου καί ἀσυνήθους θριμύτητος τοῦ ἐρετινοῦ χειμῶνος, μέχρι τῆς ἀνοίξεως ἐκτείναντος τὸ ἀδυσώπητον αὐτοῦ κράτος.

Ἐν συγγράμματι λογίου Κεφαλλῆνος ὑπάρχει ἡ ἐξῆς λακωνικὴ σημείωσις περὶ τοῦ κ. Δ. Βερναρδάκη : « Ἀνὴρ χρήσιμος εἰς τὸ ἔθνος, ἀρα ἐκτὸς τῆς ὑπηρεσίας του». Τοὺς πικροὺς τούτους λόγους μᾶς ὑπενηθύμισε τὸ τελευταῖον μέτρον τῆς Κυβερνήσεως, καλοῦσης τὸν διαπρεπῆ τῆς Μυτιλήνης λόγιον εἰς τήν ἔδραν τῆς Γενικῆς Ἱστορίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ. Δὲν λείπει παρὰ μόνον ἡ συγκατάθεσις τοῦ ὑποψηφίου, διὰ νά πληρωθῇ τὸ κενὸν τὸ ὅποιον ἀφῆκε πρὸ ἐτῶν ἢ παραίτησις του. Ἡ ἀνάμνησις τῶν λυπηρῶν λόγων, οἵτινες προὐκάλεσαν τότε τήν ἀποχώρησίν του, μᾶς κάμνει νά διατάζωμεν πολὺ, ἂν ὁ κ. Βερναρδάκης θά δεχθῇ νά κατέλθῃ ἐκ νέου εἰς τοιοῦτον εἶδους ἀγῶνας καί καταλάβῃ ἔδραν πανεπιστημιακὴν, διὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἔκτατος ἰκανότης δὲν εἶνε ἐν Ἑλλάδι τὸ μόνον πρόσωπον. Ἄλλ' ἐξ ἄλλου μᾶς ἐνθαρρύνει ἡ ἐλπίς, ὅτι, ἀφ' οὗ τὰ παλαιὰ ἐκεῖνα μίσθ ἐκόπασαν, δὲν εἶνε ἀπίθανον νά θελήσῃ ὁ σεβαστὸς ἀνὴρ νά συνεχίσῃ, χάριν τῆς νεολαίας τοῦ ἔθνους του, τὰς δάφνας τῆς νεότητός του. Καί τῆς ἐλπίδος ταύτης τήν λεπτήν φρικίαν αἰσθάνονται τόρα μετὰ παλμῶν ὅσοι γνωρίζουσι τὴν σοφίαν καί βῆσιμον μόρφωσιν τοῦ κ. Βερναρδάκη, τήν ἀπαράμιλλον εὐγνωστίαν του καί τήν θερμὴν του φιλοπατρίαν, καί ἐνθυμοῦνται τὰς ἀληθεῖς ἐθνικὰς παρηγγυρεῖς εἰς τὰς ὁποίας μετεβάλλοντο, ἐν συρροῇ κόσμου ἀπείρου, αἱ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ παραδόσεις τῆς Γενικῆς Ἱστορίας, ὅτε καί πάλιν ὁ κ. Βερναρδάκης κατεῖχε τήν ἔδραν ἐκείνην.

Ἐπίσης εὐοίωνα καί ἐνθαρρυντικὰ εἶνε τὰ μέτρα τῆς Κυβερνήσεως τάφορῶντα εἰς τήν διάσωσιν τῶν ἀρχαιολογικῶν λῶρων. Ἐνθυμεῖσθε πέρυσσι πῶς ἡ ὑπομέμεις ἀνιέρων λατῶμων παρ' ὀλίγων νά καταρρίψῃ τὸ μνημεῖον τοῦ Φιλοπάππου. Τὸν κίνδυνον τοῦτον, ἐφ' ὅσον δὲν λαμβάνονται δραστηρία ἐκ μέρους τῶν ἀρμο-

δίων μέτρα, διατρέχουσι ὅλοι οἱ περίε τῶν Ἀθηνῶν ἱστορικοὶ λῶροι, οἱ ἀποτελοῦντες τὸ καλλώπισμα καί τήν δόξαν τῆς ἰσοπεράνου πόλεως. Ἡδὲ ὁ Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας συνέστησεν ἐπιτροπὴν πρὸς καθορισμὸν τοῦ περὶ τὸ μνημεῖον τοῦ Φιλοπάππου χώρου, ὅστις δέον νά θεωρηθῇ ἀρχαιολογικός, ἵνα μὴ ἐπιτρέπωνται ἐντὸς αὐτοῦ ἰδιωτικὰ ἐργασία ἐπὶ τὸ εὐφημότερον, ἢ ἱεροσουλία κατὰ λέξιν. Κατὰ τήν ἐκθεσιν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης περίε τοῦ ἐν λόγῳ μνημείου κατεμετρήθη γῶρος 25,000 μέτρων, ἀνέκτων κατὰ τὸ πλείστον εἰς τὸ δημόσιον, εἰς τήν ἑκτασιν δὲ ταύτην συμπεριλαμβάνεται καί τὸ λατομεῖον ἐκ 3,000 μέτρων, οὐτινος ἢ ἀξία πρὸς ἐξαγόρασιν ὑπελογίσθη εἰς 1500 δραχμάς.

Τὸ ἐν Ἀθήναις Πτωχοκομεῖον ἐτέθη κατ' αὐτὰς ὑπὸ ὕψηλὴν προστασίαν. Ὁ πρόεδρος τῆς ἐν Ἀθήναις ἐλεημονοῦ ἑταιρίας κ. Μάρκος Ρενιέρης ἔσχε τήν τιμὴν νά γείνη δεκτὸς εἰς ἀκόρασιν παρὰ τῇ πριγκηπίσῃ Σοφίᾳ. Ὁ κ. Ρενιέρης, ἐν ὀνόματι τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου παρουσιασθεῖς, παρεκάλεσε τὴν Α.Β.Υ. νά θέσῃ ὑπὸ τήν προστασίαν τῆς τὸ πτωχοκομεῖον, οὕτω δὲ συντελέσῃ εἰς τήν προαγωγὴν καί διατήρησιν τοῦ ἀληθῶς φιλανθρωπικοῦ τούτου ἰδρύματος. Ἡ πριγκηπίσσα εὐμενῶς ἀποδεξαμένη τήν παράκλησιν τοῦ κ. Ρενιέρη, ἐξέφρασε τήν εὐχὴν, ὅπως σχηματισθῇ συμβούλιον ἐκ κυριῶν, μεθ' ὧν νά δύναται νά συνεργάζεσται. Τῆν εὐχὴν ταύτην ἀνήγγειλε τῷ συμβουλίῳ ὁ πρόεδρος αὐτοῦ, τοῦτο δ' ἀμέσως προέβη εἰς τὸν καταρτισμὸν συμβουλίου ἐξ ἐγκρίτων κυριῶν τῆς ἡμετέρας κοινωνίας.

Καί ἐν ἀντιδασικῶν κίνημα, ὅσον κωμικοῦ ἐνέχον καί παντὸς ἄλλου, ἐκτὸς σοβαροῦ. Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου νότια τινὰ εὐρέθῃ ἐσπαρμένη πληθὺς χαρτίων τριγωνικῶν διπλωμένων, ὁμοιομόρφων. Ἐξῶθεν ἀνεγνώσκοντο ἐν εἴδει ἀφιερώσεως : Τῷ β α σ ι λ ε ῦ καί ἐσωθεν : Ὁ Β α σ ι λ ε ῦ ε ε ἴ ν ε ἀ ν ε π α ρ κ ῆ ς.— Τῷ σ υ ν ι σ τ ῶ μ ε ν ἀ λ λ α γ ῆ ν κ λ ἱ μ α τ ο ς. (!)

Εἰς ἐκ τῶν γνωστοτέρων καί περιεργοτέρων ἀληθῶς ἀθηναϊκῶν τύπων, ὁ Θεοδορομαννίτης, ὁ γνωστός ὑπὸ τὴν προσωνομίαν Δ ἄ σ κ α λ ο ς, θά ἐκτεθῇ ἐν τῇ Ἐκθεσί τοῦ Σικάγου. Ἀμερικανὸς ἐπιχειρηματίας θά μεταφέρῃ αὐτὸν εἰς Ἀμερικὴν, ἐνοικιάσας πρὸς τοῦτο καί ἴδιον οἶκημα, ἐλπίζει δὲ νά κερδίσῃ πολλὰ χρήματα ἐπιδεικνύων ζῶντα ἕνα ἀρχαῖον Ἑλληνα καί μάλιστα θεόν, μέ τήν ὡς Ὀλυμπίου Διὸς κεφαλήν του καί ἐνδεδυμένον τ' ἀρχαῖα ἐνδύματα, περιβολήν, εἰς τήν ὁποίαν δὲν εἶνε ἀσυνείθιστος ὁ Δάσκαλος, ὡς συγχάκις χρησιμεῖον ὡς πρότυπον εἰς τοὺς παρ' ἡμῖν καλλιτέχνους. Εἰς ἐξ αὐτῶν ὁ κ. Δούκας ἐξωγράφησε κατὰ παραγγελίαν τοῦ Ἀμερικανοῦ τήν εἰκόνα του, ἢ ὁποία μέλλει καί αὐτὴ νὰναρτηθῇ ἐν τῇ Ἐκθεσί' βλέπων δὲ καί ἀποθαυμάζων ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ ζωγράφου ὁ Θεοδορομαννίτης τήν μορφήν του, λέγεται ὅτι εἶπε, παίζων μέ τήν ἐν Σικάγῳ θρυλουμένην παρυσίαν τοῦ κ. Τζαβέλλα, τοῦ καταστάκτου :

— Δύο ζωντανὰ ἐκθέματα θά ἔχῃ ἡ Ἑλλάς εἰς Σικάγον. Ἐγὼ θάντιπρὸσωπέω τήν ἀρχαῖαν Ἑλλάδα, καί εἰς ἐστιγματισμένους τήν νεωτέραν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Είς μέγα ἀγγλικὸν ἐργοστάσιον τῆς Στραδφορντ κατασκευάσθη ἐσχάτως μία ατμομηχανὴ σιδηροδρόμου ἐντὸς δέκα ἡρῶν. Εἰς τὴν ἐργασίαν μετέσχον 137 μηχανικοὶ καὶ ἐργάται. Ἡ ἐργασία ἤρχισεν εἰς τὰς 9 ὥρ. 8' τὸ πρωί, εἰς δὲ τὰς 11,47' ὅλα τὰ μέρη αὐτῆς ἦσαν ἔτοιμα. Ἡ συναρμογὴ αὐτῶν ἐπερατώθη εἰς τὰς 4,37' μ. μ. καὶ εἰς τὰς 6,55' ἡ μηχανὴ ἐσύριξεν ἔτοιμος πρὸς ἀναχώρησιν.

— Ἡ συγκομιδὴ τοῦ βόμβακος ἐν Ἀμερικῇ κατὰ τὸ 1892 ὑπῆρξεν ἐξόχως πλούσια ἀνελθοῦσα εἰς 9 ἑκατομμύρια δέματα ἀξίας 2 1/2 δισεκατομμυρίων φράγκων.

— Ἡ μνηστὴ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βουλγαρίας πριγκίπισσα τῆς Πάρμας ἐγεννήθη τὴν 17 Ἰανουαρίου 1870· λέγεται εὐφροεστάτη καὶ ἁρίστα μορφωμένη. Ἐπιδίδει ἰδίως εἰς τὴν μουσικὴν καὶ τὴν ζωγραφικὴν. Οἱ γάμοι θὰ γείνουν μετὰ τὸ Πάσχα.

— Οἱ ἀγγλικοὶ τηλεγράφοι διεβίβασαν κατὰ τὸ 1892 70,215,439 τηλεγραφήματα.

— Σιθηρικὴ ἔκθεσις θὰ γείνη ἐν Μόσχῃ κατὰ τὸ 1895 περιλαμβάνουσα παντὸς εἶδους προϊόντα τῆς γῶρας αὐτῆς.

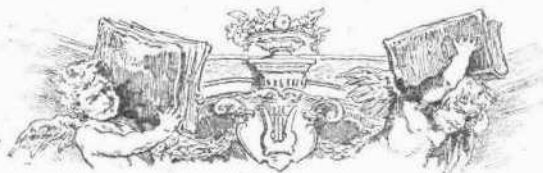
— Τρία νέα φρούρια ἐγείρουν οἱ Γερμανοὶ μετὰ τοῦ Μίτς καὶ τῶν γαλλικῶν συνόρων.

— Δεκατέσσαρος σιδηροδρομικὰ γραμμὰ κατασκευάζει συγχρόως ἡ Ἰαπωνικὴ κυβέρνησις.

— Εἰς τὸ τέλος τοῦ 1892 ὑπῆρχον ἐν Γαλλίᾳ 2133 γυναικῆς συγγραφεῖς, κατὰ τὸ πλεον ἢ ἦσαν ἀξιοὶ λογοῦ. Ἐξ αὐτῶν, αἱ 1211 δημοσιεύουσι μυθιστορήματα ἢ βιβλία διὰ τὴν νεότητα, αἱ 217 βιβλία παιδαγωγικὰ καὶ αἱ 280 ποιήματα. Ἡ γαλλικὴ δημοσιογραφία εἶχε κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην 237 συνεργάτιδας, ἐξ ὧν μόνον αἱ 7 γράφουσι περὶ πολιτικῶν ἢ φιλολογικῶν, αἱ δὲ λοιπαὶ 230 ἀσχολοῦνται ἰδίως εἰς τὰ περὶ συρμού ἢ ἄλλου γυναικείου ζητήματος.

— Εἰς τὸ τέλος τοῦ 1892 κατὰ στατιστικὴν ἀκριθεῖς ἔξω ἐν τῷ κόσμῳ 6,300,000 Ἑβραῖοι, ἐξ ὧν 5,420,000 κατοικοῦσι τὴν Εὐρώπην, 350,000 τὴν Ἀφρικὴν, 300,000 τὴν Ἀσίαν, 250,000 τὴν Ἀμερικὴν καὶ 12,000 τὴν Ὠκεανίαν. Ἐκ τῶν 5,420,000 τῶν κατοικοῦντων τὴν Εὐρώπην 2,552,000 εὐρίσκονται ἐν Ρωσίᾳ, 1,664,000 ἐν Ἀυστρο-Ὀγγαρία, 562,000 ἐν Γερμανίᾳ, 265,000 ἐν Ρουμανίᾳ, 130,000 ἐν Γαλλίᾳ, 114,000 ἐν Τουρκίᾳ, 80,000 εἰς τὰς Κάτω γῶρας, 40,000 εἰς τὴν Ἰταλίαν, καὶ 27,000 ἐν Ἑλβετίᾳ, Βελγίῳ, Ἑλλάδι, Σερβίᾳ, Ἰσπανίᾳ καὶ Δανιμαρκίᾳ.

— Ἡ γραμμὴ τοῦ Σιθηρικοῦ σιδηροδρόμου θὰ ἔχῃ μῆκος 6,500 χιλιομέτρων.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικά.

Ἐν μετὰ καὶ μόνῃ ἡμέρῃ ἐξηγνήθη ἐν Παρισίαις ἡ πρώτη ἐκδοσις τῶν Τροπαίων τοῦ ποιητοῦ José Maria de Heredia, ὁ δ' ἐκδοτὴς Lemerre ἔθεσεν ἀμέσως εἰς κυκλοφορίαν τὴν δευτέραν.

— Ἐν τῇ «Ἐβδόμῃ ἀδικίᾳ» Ἐπιθεωρήσειν ἤρξατο δημοσιευόμενος ὁ ἱατρὸς Πασκάλ τοῦ Αἰμιλίου Ζολᾶ, τὸ τελευταῖον ἔργον τῆς γυναικειαίας σειρᾶς τοῦ Ρουγκόν-Μακκάρ. Τὸ δικαίωμα τῆς πρώτης δημοσιεύσεως ἤρξατο τὸ ἐν λόγῳ περιόδικον ἀντὶ 45,000 φράγκων.

— Ὁ διηγηματωγράφος κ. Ι. Κονδουλᾶκης ἀγγέλλει τὴν ἐκδοσιν μεταφράσεως τῆς Συγχρόνου Ἑλλάδος, τοῦ περιπαλήτου βιβλίου τοῦ Ἐδμόνδου Ἀμπού.

— Ἐν Ρώμῃ ἐξεδόθη ἰταλιστὶ ὑπὸ τοῦ

κ. Λουδοβίκου Ἰπαθίτις τομίδιον κομψότατον, ἐπιγραφόμενον «Κέκνησα, ἱστορικὰ καὶ εἰδωλικὰ σκαριφήματα».

— Τὸ Ἄστυ ἄρχεται δημοσιεῖσθαι ἐν ἐπιφυλλίδι μεταφράσιν τοῦ Τζᾶκ, τοῦ περιπαλοῦς μυθιστορηματοῦ τοῦ Ἀλφόνσου Δωδέ.

— Διὰ δόχους τοῦ Ἐρνέστου Ρενᾶν ἐν τῇ Γαλλικῇ Ἀκαδημίᾳ ἐξελέγη, ὀλίγας ἡμέρας πρὶν ἐκλεγθῆναι πρόεδρος τῆς Γερουσίας, ὁ Σαλλεμὲλ-Λακωρ. Διὰ τὴν ἐδραν τοῦ Τζῶν Λερμῆν, πάλιν σφοδρὰ συνήφθη μετὰ τοῦ κοιτικῶ Βρουντιέρ καὶ τοῦ ποιητοῦ Μανουέλ. Ἄλλ' οὐδενὸς ἐξ αὐτῶν τυγχόντος τῆς ἀπολύτου πλειοψηφίας, ἡ ἐκλογή ἀνεβλήθη. Ὁ ἐπίμονος Ζολᾶ ἤτο καὶ τῶν δύο τούτων ἐδρῶν ὑποψήφιος.

— Τὴν προσεχῆ ἐβδόμῃ ἀνακοινῶνται τὸ ἀπὸ πολλοῦ ἀναμενόμενον σύγγραμμα τοῦ κ. Ε. Ραΐδου ἐπιγραφόμενον Τὰ Εἴδηλα, γλωσσικὴ μελέτη.

— Ὁ καθηγητῆς κ. Γ. Χατζιδάκις ἐξέδωκε τὸ Β' μέρος τῆς μελέτης του Περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος ἐν Ἑλλάδι.

Ἐπιστημονικά.

Ἐν τῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ Παρισίων ἐγένετο περιεργωτάτη ἀνακοίνωσις ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ κ. Κ. Π. Αζμπρου περὶ τῶν χειρουργικῶν ἐργαλείων, τῶν ἐν χρῆσει παρ' ἀρχαίους Ἑλλήσι καὶ Ῥωμαίοις. Ὁμιλῶν ὁ κ. Αζμπρος ἐπέδειξεν ἐκ τῶν ἐργαλείων τούτων πλουσιωτάτην συλλογὴν, συνέκρινε δ' ἐν ἑκάστῳ πρὸς τὰ σήμερον ἐν χρῆσει παρὰ τοῖς χειρουργοῖς. Ἡ ὁμοιότης τῶν περισσοτέρων εἶνε καταπληκτικὴ.

— Ἐν Παρισίαις ἐγένετο κατ' αὐτὰς μετ' ἐπιτυχίας ἀνοψωσις ἀεροστάτου πρὸς ἐξερεύνησιν τῶν ἀνωτέρων στρωμάτων τῆς ἀτμοσφαιρας. Τὸ ἀεροστάτον τοῦτο ἀνῆλθεν εἰς ὕψος 15,500 μέτρων—ἀνάβασις πρωτοφανής, ὁ δ' ἐν αὐτῷ βαθυμετρικὸς ἐσημεῖον ὡς ἀνωτάτην θερμοκρασίαν 50° ὑπὸ τὸ μῆδεν.

Καθολογικά.

Ἐπὶ τὴν προεδρείαν τοῦ Ἀλεξάνδρου Δουμαῦ καθιερώθη ἐπιτροπὴ πρὸς ἀνέγερσιν ἀνδριάντος τοῦ Μεσσινιέ.

Μουσικά.

Τὴν ἐβδόμῃ τῆς Διακωνησίμου ἀφικνείται εἰς Ἀθήνας ἡ Φιλαρμονικὴ Ἐταιρεία Κερκυρας. Ὁ Σύλλογος Παρισσῶς ἀνέλαβε τὰ ἐξόδα πενταήμερου αὐτῆς ἐν τῇ πόλει διαμονῆς, καθ' ἣν θέλει δώσῃ τρεῖς συναυλίας, τὴν Πέμπτην ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Συλλόγου, τὴν Παρασκευὴν ἐν τῷ Ζαπτεῖῳ καὶ τὴν Κυριακὴν ἐν τῷ Θεάτρῳ τοῦ Φαλήρου.

Θεατρικά.

Ἐγγέλλοι ὅτι τὸν προσεχῆ Ἀπρίλιον ἡ Σύγχρο Βαρνὸς ἀφικνείται εἰς Ἀθήνας, ὅπου θὰ δώσῃ παραστάσεις τινὰς ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Δημοτικοῦ Θεάτρου.

ΕΝΤΕΥΚΤΗΡΙΟΝ

ΤΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

20 Πολὺ θὰ παρακλήσω τὸν δυνάμενον ἐκ τῶν ἀγνωστων τῆς Ἑστίας νὰ μοῦ ἐξηγήσῃ, πῶς ἔμπορὸν νὰ κατανοήσω ἀπλῶς καὶ ἄνευ πολλῶν μελετῶν τίς ἢ βάσις ἐκάστης τῶν φιλολογικῶν καὶ ποιητικῶν σχολῶν: ῥομαντικῆς, κλασικῆς, προχρυστικῆς, ψυχολογικῆς, συμβολικῆς, φουσκρατικῆς κλπ. Καὶ κατὰ πόσον ἡ γλῶσσα σχετίζεται πρὸς τὰς σχολὰς: π. γ. εἰς τὴν ῥομαντικὴν σχολὴν ἔμπορεῖ νὰ μεταχειρισθῆ τις ἄηροτικὴν καὶ εἰς τὴν συμβολικὴν καταρθεύσασιν;

21) Ποῖος ἐκ τῶν ἀγνωστων τῆς Ἑστίας δύναται νὰ με πληροφρήσῃ πόθεν ἐγεννήθη ἡ συνήθεια νὰ βᾶψωμεν κατὰ τὸ Πάσχα κόκκινον αἰγά. Καὶ ἡ συνήθεια αὕτη ὑπάγει εἰς ἄλλους τοὺς χριστιανικοὺς λαοὺς ἢ μόνον εἰς τοὺς ὀρθόδοξους;

Εἰς περίεργος.